

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžėje 20 kiekvieno mė-
nesio. Metinė prekė su
prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap, priimami „Varpo“
išleistuvėje Tilžėje,
(Tilsit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

„Tautiškas klausymas“ ir „litvomanija“.

Netolyma gadynė, kada Lietuviai beveik buvo užmiršę savo vardą, pavirtę į tarnus svetimos kultūros. Dešimtis metų tėra, kaip retas iš mus' jaunumenės-inteligentų drįso kalbėti lietuviškai kitur, kaip tiktai tarpo nesuprantančių svetimos kalbos sodiečių; apie meilę savo krašto galima buvo girdėti tiktai siauroje prasmėje, prisirišimo prie gimimo ir augimo vietos; šiaip ar taip buti naudinga savo žmonėms retas tesirupino. Šiandien matome suvis ką-kitą: mus inteligentai stengiasi pažinti savo kalbą, vartoja ją drąsiai kaip susižinojimūse su kits kitu, taip priderant ir kitūse atsitikimūse. Prūsūse ir Amerikoje' išeina lietuviški laikraščiai, spausdina lietuviškas knygas; kiekvienas rupinasi padaryt ši-tą gero dėl savo žmonių, o tulas jau didei daug yra ant lietuvystės paaukavęs.

Iškur įvyko pas mus šita atmaina?

Paini istoriška Europos praeitis iš senovės atidavė apsigyvenusias čionai įvairias tautas po viena kitos valdžia. Nekurių šios gadynės viešpatysčių sienos (rubežiai) turi apglėbusios po kelias ir kelias dešimtis tautų po valdžia vienos tautos — viešpataujančios. Kolei viduriniūse amžiūse beveik vienintėle valdžios parama buvo ta pati kumščia, ką davė viršų pergalėtojams ant pergalėtujų, kolei svietas nepažinojo augštesnių geidavimų už norą buti sotum, apsidengusiu ir laisvu nū valdovo kumščios, tolei tautiškas skirtumas tarp valdovų ir valdomųjų neturėjo didelės svarbos: kovoje už valdymo tiesas — iš vienos pusės ir pagerinimą materiališko buvio — iš kitos abidvi kovojančios pusės buvo užsimiršusios apie tautišką skirtumą. Bet ilgainiu plintanti civilizacija, pagerinus buvį nužemintųjų lūmų viešpatysčių gyventojų, atidarė svietui akis ir ant kitų priklausančių žmogui, tolei užmirštų, tiesų. Tarpo tokių neužgautinų žmogaus tiesų įžymią vietą užima tiesa vartoti atvirai savo prigimtą kalbą, naudotis iš jos visūse gyvenimo atsitikimūse. Reikalavimas pripažinimo šitos tiesos davė pradžia naujam gaivalui kovoje už buvį tarp Europos gyventojų, taip garsiam šiandien „tautiškam klausymui“; susipažinimas tautų su savo istoriška praeitim subrendino šitą „klausymą“. Kova už tautų tiesas eina šiandien visūse Europos kraštuose. Austrijos slavai reikalauja pripažinimo savo

kalbos mokyklose ir administracijoj, reikalauja platesnių ir labiau pritinkančių jų budo įpatybėms ir papročiams juridiškų tiesų; bulgarai ir serbai neperseniai igijo sauvaldystę ir stengiasi praplatinti savo viešpatystę iki etnografiškų sienų; vokiečiai ir italai jau seniau susiliejo po viena valdžia; lenkai, kaip įmanydami, gina savo tiesas visose trijose viešpatystėse, tarpo kurių tapo išdalinti; Rusijos pakraščius taipgi matyti tautiškų jausmų apsiereiškimas. Paskutiniūse metų ir mes, lietuviai, priaugom iki „tautiškam klausymui“. Taigi mūsų tautiškas sujudėjimas tai tik viena iš daugelio ir tai dar menka vilnis tos smarkios audros, kuri paskutiniame laike sujudino visą Europą ir negreitai ketina apsisot.

Vienok „tautiškam klausymui“ pasilieka visgi „klausymui“, kaip jis nebereikalo pavadintas. Kaip išriš šitą klausymą ateitis, sunku tū tarpu spręsti neabejotinai. Visa teisybė tautiškam klausyme, žinoma, nuskriaustųjų. Galima todėl tikėtis, kad ilgainiu tiktai augs, o ne mažinsis skaitlius neaptemdito proto vyrų, pripažinstančių prigimtas tautų tiesas. Bet nūmonės nors ir išmintingiausių žmonių, neįstengiančių paremti jų kitaip, kaip tiktai žodžiu, mažai tetur vertės dėl tų, kurių rankose valdžia; o tikėtis, kad viešpataujančios tautos iš gero noro paliaus brukusios valdomoms tautoms savo kalbą, idealus ir tikėjimą, paliaus laikiusios jas jūdamjam pirkčios kampe, gal tiktai optimistai. Karė juk seniai jau daugelio pripažinta už bjauriausią svieto žudymą, o vienok ir šiandien mes negalime buti tikri, kad ryto dideli buriai žmonių nešoks ant kits kito su baisiausiais ginklais. Taigi, jei bus kada gražintos nuskriaustoms tautoms jų sutremtos tiesos, tai ne pagal visatinį pripažinimą šitų tiesų, ne iš gero noro galingesniųjų, tik iš prievartos. Reikia neužsimiršti, kad pradėjus atsigauti nužemintoms tautoms, viešpataujančios tautos teipgi sujudo, pradėjo šaukt savūsius prie ginklo prieš reikalavimus menkųjų tautų, šoko gesinti pasirodžiusias tarp šių paskutinių kibirkštis tautiško atgijimo. Teip darė ir daro vokiečiai, teip elgiasi ir rusai. Taigi, šios gadynės tautiškoje kovoje iš vienos pusės turime paremtus ant teisingo, pagal visą žmogaus prigimimą, pamato reikalavimus pripaustųjų tautų, iš kitos — tvirtą norą spaudejū ne tiktai atlaikyti savo viešpatavimą, bet ir pri-

versti prispaustusius priimti jų kalbą, idealus ir tikėjimą ir tokiu būdu padidinti savo skaitlių ir spėkas, padidinti savo galybę. Be kovos šitokiame padėjime negali apseiti. O katra iš kovojančių pusių gaus viršų: ar menkesnės šią gadynę tautos susilygins pagal savo tiesas su didesnėmis, ar šitos menkesnės, nustojusios savo individuališkumo, susilies su galingesnėmis, tai prigulės kiekviename atsitikime nū įvairių priežasčių, kurių daugelio šiandien ir spėte spėti negalima. Tikriausia, kad daugumas nužemintų dabar tautų įgys ateityje prigulinčias joms tiesas, bet nekuriuos, gali būti, tiktai padidins skaitlių savo šių dienų spaudėjų. Prilygti prie pirmutinių greičiau galės, neabejotinai, tos tautos, kurios pasirodys dvasiškai stipresnės.

Taigi, atkartojame, tautiškas klausimas — tai klausimas, kurį mus gadyne užklūda ateitei. Išriš ji kova tarp viešpataujančių ir valdomų tautų. Tū tarpu skaitlius kovojančių dauginasi. Sujudo viena tauta, sujudo kita, trečia . . . pradėjo judėti ir lietuviai. Vadovais apsigarsino jaunumėnė — inteligentai. Da viešpataujančios tautos nespėjo ištarti savo drausmingo žodžio, jau naminiai priešai apšaukė įvykusią naują idėją „manija“, o šalininkus tautiško atgijimo „litvomanais“. Pamatiniu argumentu prieš „litvomaniją“ priešai mus tautiško krutėjimo iškišo tai, jog neva kovoje už tautiškas tiesas mums sunku esą ką laimėti, kad geriau esą nulenkti sprandą po jungu prispaudėjų ir priimti svetimą kultūrą . . .

Tiesa, nevisai lengva mums, ipač šią gadynę, ginti savo tautiškos tiesos nū galingų valdovų. Gal būti, kad, priėmę kalbą, tikėjimą ir idealus viešpataujančių tautų, mes įgytumem lygias su jų sąnariais tiesas, mus inteligentai valgytų tokius jau gardžius kąšnius, kaip ir inteligentai viešpataujančių tautų. Taigi aš beveik tikčiau, kad jaigu mus' „litvomanai“, pasiklausę „ne-litvomanų“, sėdėtų rankas susidėję, o da geriau, visi kūgreičiau pavirstų į rusus, vokiečius ar kitus da ir griebtų pasiulytus jiems gardžius kąšnius, tiktai — o tai svarbiausias daigtas — neišrandu, koku būdu galima būtų paversti mus „žmones“ į svetimtaučius, nesinaudojant iš tokių jau skaudžių inagių, kokiais tildo ir tildys valdovai tautišką mus' kilimą: aš, mat, abejoju, kad mūsų žmonės, kurie tiek šimtų sunkių metų užlaikė savo kalbą, tikėjimą ir būdą, visko šito išsižadėtų be jokios kovos. Tai — suprantu — gali padaryti vienas-kitas, tik nevisa pora milijonų sermėgių, nepratusių tokius daigtus, kaip kalba, tikėjimas, pardavinėti už pinigą, ar šiaip kokius gyvenimo smaguriavimus. Kad tai pasiekti, reikia išrasti įpatinę vaistą, kuris perdirbtų žmogaus prigimimą, kokį nors stebuklingą užžadą, kuris, anot pasakos, akies mirksnyje karalaitę paverčia į varlę.

Jeigu žmonės teip brangina savo individuališkumą, neišmanau, dėlko turėtų būti lengva išsinerinti iš jo inteligentui? Jū žmogus apšviestėnis, jū sunkiau jam lenkti savo sprandą prieš pajiegesnį, pardūti savo dvasišką savastį, kad ir už gardžiausią kąsnį.

Apsvarsčius viską šitą, lengva suprasti, dėlko tie iš mus' inteligentų, kurie nebereikalo nešioja šitą vardą, patys pasilikdami lietuvininkais, traukia su savo žmonėmis prispaustųjų jungą, sėdami tarp jų apšvietimo grūdą, stiprindami dvasiškai, nors kitas ir abejotų, ar nenueis visas šitas darbas perniek. Bet ateisianti gadyne ištikrųjų žada gražinti mums sutremtas tiesas, lietuvių laimas prigulės tiktai nū to, kaip jie bus prisirengę prie atmainų ateitės, — taigi koku reikia būti užkietėjėliu, kad pajiegtie nepasidūti šitai smagiai vilčiai; kam iš apšviestėnių lietuvių gal nesuspausti širdį, atsiminus ant prakeikimo, kurį ateisiančios kartos mes ant šios gadynės, jeigu joms teks pasilikti dvasiškais vergais per šios kartos nerangumą! Tegul ištikrųjų apsvarsto šitą viską tie, kurie trauko pečius ant šios gadynės lietuvių krutėjimo, ir jie permanys, kad „litvomanija“ — ne manija, kad tai sveikas dvasios apsireiškimas. P. A.

✓ Rusvos dulkės.

Lenkiškai parašė Rodzevyčių Marė,
lietuviškai vertė V. K.
(Tąsa.)

Nuleido galvą ir žiūrėdamas žemyn pamaži užtraukė:

Oj tai kukūja
Raiba gegutė
Žaliam vyšnių sodelyj.
Oj pasakykie,
Paukštele mano,
Kada baigsiu vargelį

Mergina užsimetė skepetą ant pečių ir, permainingus balsą, paklausė:

— O kur tas pundas?

Dievadirbis lyg iš miego pabudo.

— Jau eimi? Tegul Dievas tau atlygis! Nešins kamine po plyta. Tik nenešk pati — paojingas daigtas.

— Rasiu gerą pasiuntinį. Labanakt.

Valandėlei trukus išlindo iš stubelės. Naktis buvo tamsi ir tyka.

Pas Butkų girdėti buvo smuikūjant ir dainūjant. Lauras su draugais užė. Kelios merginos pralenkė Rožiukę, bėgdamos ant tų viliojančių garsų, bet tamsoje jos nepažino ir ji niekeno neužkabita atėjo iki grinėtei, ką stovėjo ant pat galo kaimo, bu-dama seniausia, mažiausia, tuščia ir surukusi.

Kada pasirodė viduj' žiburys, mergina jau be paslaptinio pundelio ir be skepetos stovėjo viduryj' grinės, kurios didesnė pusė buvo užimta staklėmis su audžiamu milu. Ant sienų kabojo paveikslai šventųjų, po balkiais buvo prikaišiota šventintų žolelių ir verbų, kabojo taipjau-gi tolkos verpalų ir mažai rakandai. Kampe stovėjo Rožiukės lova, o ant jos gulėjo balta katė. Ant langelių pūdų šukėse augo kvietkos, o pasieniais stovėjo žemi sūlai. Kristupo

irankiai buvo išmėtyti ant grindų, o ant stalo buvo padėta jo pypkė ir kareiviška kepurė. Matyt, neseniai ir netoli išėjo.

Rožiukė, nusėmus dažytą vilnonę tolką ir pasi-
stačius vos spingsančią blekinę liamputę, atsisėdo prie
ratelio ir pradėjo sukti ant šeivos verpalus. Kačiukė
prėjus užsoko jai ant kelių, plyšyje atsiliepė svirplys.

Gana ilgai buvo tylą, ant galo Rožiukė išgirdo
einant keliu ir šnekant. Durys girgžtelėjo, ir į grincią
įėjo Kristupas, o paskui jį Lauras. Matyt buvo, kad
abudu jau užsilinksminę. Dailidė garsiai keikė, Ka-
reivis tyčiojosi iš merginų. Rožiukė jūdu išvydus
apkaito, pasislinko už staklių, nesveikino jų ir ne-
liovė dirbus, lyg jų nebūtų buvę. Lauras ją užtėmyjo.

— Ar jau sugrįžote? — nusijūkė. — Mislyjau,
kad ilgiaus užtruksite pas Rupiną!

— Aš jai kada nors iškaršiu kailį už laktystą
pas tą šlubį! — atsiliepė susiraukęs Kristupas.

— O už ką? Tegul tariasi, jaigu mylisi — ty-
čiojosi Lauras. — Bent žinos tikrai, kad jos vyro
nieks nepavilios. Ir į kariumenę neis ir pas Butkų
nenusivilks!

Mergina tylėjo, tunėdama už staklių.

— Dūk ką nors valgyt! — riktelėjo Kristupas.

— Atsistojo, atstumė pečdangtį, įpylė į bliudelį
šutyto pieno, atriekė dūnos, paėmė nū šaukšdėčio du
šaukštą, padėjo viską ant stalo prieš jūdu ir sugrįžo
prie ratelio.

Iškaitusios, žibančios Lauro akys persekiojo ją
užsispyrę. Nė nežvilgtelėjo ant jo nė syki.

Kristupas pradėjo valgyti puskašniais, susiraukęs
ir besidairydamas po grincią.

— Už nedėlios važiuji? — paklausė.

— Tur but, kaip sudarysiu raštus apie lauką,
galėsiu grįžti į Štetiną.

— Bėpig tau! Kits čia turi suputi

— Kodėl tur? Lyg žmogus būtų medis, šaknis
turėtų? Kiekvienam kelias atviras!

— Ne kiekvienam.

— Gal nė tau?

— Ar tai tau rodosi, kad manę laisva valia čia
laiko?

— O kas? Magdukė?

— Mat ją plynia! — užkeikė dailidė.

— Na, nešnekėk. Akimis ją ryji. Kad taip man,
jau bučiau seniai atlikęs . . .

— Atliksiu ir aš! — pramurmėjo negerą misly-
damas Kristupas. — Tegul tik nusivalysime rugius!

— Tai ir supusi!

— Greičiaus Švedas supus!

Rožiukė, pakėlus galvą, su atyda pažvelgė ant
savo brolio. Ką jis mislijo apie Švedą.

— Atsimk tą bliudelį išpo nosies! — riktelėjo ant
jos. Aš išeinu ant nakties. Įdėk dūnos į grebšį!

— Į darbą? paklausė Lauras.

— Aa, bet neužilgo sugrįšiu. Da pasimatysiva.

— O reikėtų, nės ketinu tėvui nupirkt' ir par-
vežti medžių naujai grinciai. Gal apsimtum pastatyti ją.

— Galiu, kodėl ne! Rožiuke, tu niekur neisi?

— Eisiu. Pėtnyčioj ant atlaidų į Ilgenus.

— Viena!

— Ne, su Mariuke ir Barbe Šlinguriene.

— Tai tik ir noras mīti kojias tokioje kaitroje!
Ka tu misliji? Ar tau Rupiną Dievas išties? — nu-
sijūkė Lauras.

Nieko neatsakė. Išpildė, ką liepė brolis, misly-
dama apie ką kitą. Vyrai užsidumė cigarus ir pasi-
rėmė ant stalo kalbėjo toliaus apie laimingą Lauro

likimą ir visokias gėrybes kitų kraštų. Kareivis pa-
sakojo apie savo sužiedatinę, kaip jį mylėjo, glamo-
nėjo, kaip meiliai žiuri jam į akis, kaip nori jam
įtikti, kaip jo tenai kasdieną laukia. Gyrėsi tūmi,
kaip savo tukstančiais. Kad jis taipgi ją mylėtų, to
iš šnekos n-buvo matyt. Paskui šneka perėjo ant
nupirkto lauko; kaip senis jūtū gėrisi ir kaip visi
stebisi. Poryt Lauras važiuos su ponu į Kauną.

Kristupas daugiau klausė, kaip šnekojo.

Ant galo abudu pakilę išėjo. Rožiukė užstumė
duris, užgesino žiburį, ilgai vienok negalėjo užmigti,
nepakajingai klausydama kiekvieno sušnabzdėjimo
lauke. Turėjo po savo stogu sunkią kontrabandą . . .

Atsikelė anksti rytą ir niekam nematant nuėjo
ant Pilkalnio. Piemenukai išgėdami sutiko ją be-
grįžtančią.

— Pargikit! — pasveikino jūs pagal paprotį.

— Da nepriganėm! — atsakė visi sykiu.

Sugrįžus namon sėdo į stakles. Atejo keletas
moteriškių, vienos pasišnekėt, kitas atnešė darbo.
Šnekojo apie Laurą. Kareiviškiuse apie jį sukosi
visų gyvenimas ir šnekos. — Pirkimas lauko visai
susuko žmonėms galvas. Išaugo lyg pasakoje.

— Tur but pasiliks! — kalbėjo bobos — kas pa-
mestų tiek ir da tokios žemės. Girdeju statysias ir
tribobas

Paskui užsuko bėgdama į darbą Mariuka. Ji
niekur nė nemačius už švogeri gražesnio, išmintinges-
nio, geresnio.

— Vakar išleido į Vakietiją du laišku, kad už-
truksiąs ilgiaus. Gal ir iki rudenio, nės senis nor,
kad jam ir triobas pastatyti. Jau ir vietą paskyrė.
Broliams davė šimtą rublių ant ketvirto arklio, ir
Praniui į kariumenę nusiuntė dvidešimts penkis.

— O gal ir savo vokietaitę parsigabės šicion! —
užklausė pasityčiodama Rožiukė.

— Bijok Dievo! Tokia didelė ponia!

— O teka už muziko!

— Kas per muzikas? Toks mokitas, švelnus!
Dvare jį sykiu prie stalo priima, elgiasi lyg su lygum
koku. Kiekviena dvarponio duktė tekėtų už jo. Oo!

Žmonelė, mosūdama rankomis, tarškėjo, nes smar-
kiai skubino.

— Andrius pasiliko namieje, nės rytoj vėžis broli
ant geležinkelio į Kauną. Žadėjo jiems iš ten vi-
sokių įvairių parvežti. Senis lyg jaunesniu tapo,
o vaikai prie jo taip prilipo, lyg būtų visus metus
buvęs.

Palengvinus savo širdį, šneki Mariuka nubėgo
toliaus, o Rožiukė, švytūdama šaudykle ir neatsities-
dama aude į kvietkas vilnoni.

Paskui pradėjo dainuoti. Liudna buvo dainelė,
kaip ir jos gyvenimas, bunant varge ir vienai.
Pro jos langą slinko vežimai su šieniu, sma-
gus berniukai pralenkdami viens kitą rėkavo. Matė
Šlingurių Joną, kaip nū augšto vežimo mitrino savo
įganytus sarčius ir vis važiavo pirmutinis; matė Švedų
Jurgį, ką sykiu su Kristupu grįžo iš kariumenės ir
rengėsi pas ją su piršliu; matė Kareivių šyvius ir
Petrą linksmą ir iškaitusį, kaip aušra. Visi važiavo
pro Jūdžius. Jie neturėjo ką vežti, nes liekanas, ką
kaimynai neparvežė, Kristupas pamsamydavo kitiems;
nebuvo nė kur krauti, nes triobos jau buvo suvisu
sugriuvusios, neturėjo nė ką šerti kvėpiančiu šieniu,
nes į pavasarį turėjo pardūti paskutinę karvę. Mer-
ginai pasidarė graudu ir jį pravirko.

Apie piet neišpasakytas karštis sulaikė darbą.
Tada Rožiukė išėjo. Tuščias buvo kelias ir laukai.

Ji nežiurėdama ant kaitros ėjo per lauką taku Kiršn įavos link. Už upelio buvo dvaro pievos, apžėlusios krumais, karklais ir laukinėmis rožėmis.

Mergina perbridus upelį, įlindo į tą tankumyną, ir dairėsi lyg ko įieškodama. Tos pievos išrodė taipogi tuščios ir tik ištolo buvo girdėti prunkštimas arklių.

Štai išlindo iš krumų vaikišcias kokios penkiolikos metų, kudās, tamsaus veido, apdeges nū saulės, basas, su baltais trinyčiais ant pečių ir skylėta skrybėle ant tankių švelnių plaukų. Veidas jo mažas kaip kumščia, rusvas, žibantis nū saulės ir prakaito, žingeidžiai dirstelėjo ant išeinancios merginos, ir prietelingas nusišypsojimas praskėtęs lūpas, atsispindė net smagiose protingai žiurinciose akutėse.

— A, Rožiukė! — linksmai sušuko.

Dabar ir ji nusijūkė.

— Seniai, Martynuk, jau nebuvai kaimė! — pasakė.

— Seniai! Žmogus vis prie darbo — atsakė drąsiai, kaip užaugęs darbinikas. — Aną vakarą užbėgau į butelį paklaudyti, kaip Lauras stebuklus pasakoja. Aš norėčiau eiti su jūm, tik tėvas neleidžia.

— Tai ir gerai. Tu ir čia reikalingas!

— Žinoma. Per vasarą dvidešimts rublių uždirbsiu. Jau galiu bernauti.

Prie tų žodžių išsitiesė nusididžiūdamas. Galėjo bernauti, nes jau du metu pats išmito savo dūn, negausia, teisybė, bet teisingai uždirbta.

— Ar tau vienam nenūbodū?

— Ne. Tiek arklių, o krumūse, kur tik stosi, tai lizdas. Turiu ir savo gyvulius — štai, pažiurėk.

Pamaži praskyres šakutes, parodė merginai lizdą, sukrautą pažemėje, pilną geltonų snapukų ir mažyčių paukščiukų. Pataitė nenusigandusi tupėjo nepertoli ir ramiai čiulbėjo.

— Tai tavo? — nusijūkė Rožiukė.

— Mano. Pats pavasarij radau. Senė manę pažįsta, o da kaip! Dūdu jiems dūnos, syki naktį atgyniau nū pelėdos, o syki nū bjaurybės katino! Tai mano!

Tamsus veidas kaito iš džiaugsmo.

— Jau kad atėjai, Rožiuke, tai atlankyk ir mano namus. Užprašau į svečius! Aš tikras gaspadorius.

Traukė pirmyn praskirstydamas krumus. Tarpais stapteldamas rodė jai lizdus.

— Bet šitie ne mano — tai Dievo! — aiškino jis.

Išvedė ant galo ją į pievą apsuptą iš visų pusių tankum lazdynu. Nepertoli matyt buvo išsisklaisčiusi kaimenė, o ties krumu stovėjo buda, pastatyta iš kūlelių ir sausų šakų ir uždengta velėnomis. Dūrys buvo neprisidengtos — atviros dėl vėjo ir lytaus. Viduje paklotas šiandų kulys ir koki ten skarmalai, gulėjo į audimą suvyniota dūna, pūdelis dėl vandens, o viršui kabojo prasta balta skripka. Tai buvo gyvenimas Martynuko.

Sustojęs gaspadorius vienu metimu akies apžvelgė arklius, paslinko Rožiukei kelmelį atsisėsti, įlindo į budą, išnešė jai iš ten riekę dūnos ir šukėtą pūdelį pilną aviečių.

— Te, Rožiuk, valgyk! — širdingai meldė, sėsdamas šalia jos ant žemės, laikydamas mažiukėse, bet jau kietose ir jūdose rankose ilgą botagą.

Mergina valgė — o jam lyg kad kas būtų patėpęs širdį.

— Aš turiu pas tavę, Martynuk, labai svarbų reikalą! — atsišaukė ant galo. — Ar tu galėtum su viena nakčia nubėgti į Palendrius ir atgal?

— Galėčiau. Manę nieks nepavys.

— Bet tai didelė paslaptis. Reikia prisiegti, kad niekam nepasakysi!

— Kodėl?

— Nės tai, ką neši, tai toks daigtas, kurio nieks neturi žinoti . . .

Vaikutis žingeidžiai pakėlė akis. Jam su pasitikėjimu, mat, paslaptį paveda — jis net augte augo.

— O kam? — užklausė.

— Tūjaus tau pasakysiu. Kaip tik sutems, turėsi nueit ant Pilkalnio.

— Kad ten, sako, vaidinasi.

— Tai gi. Reikia drąsaus! Ten ant pat kalno yra išpūvusi liepa į skylę įkiši iki alkunei ranką, rasi popieras . . .

— O kaip kas pasirodys?

— Persižegnok. Nieko pikto tau nepadarys. Popieras pasimsi, išikiši į antį, turėsi pristatyti Palendrių Kočiui. Ir nieks neturi žinoti, kas tu, iškur, kur eini ir ką neši . . .

O kas ten yra tose popierose? Gal padirbti pinigai?

— Ne, švenčiausi ir geriausi daigtai. Jaigu tu galėtum šitai padaryti nusipelnytum ir pas Dievą ir pas seniausius žmones.

— Tai eisiu ir apsuksiu! . . . O jaigu kas sugautų manę, arba paklaustų, ką nešu?

— Negali niekam pasakyti, nė tų popierių parodyti, nės sunkiai reiktų atsakyti. Jaigu sugautų tavę kas iš valdžios, tai popieras įmesk į vandenį, arba sudegik. Ant to turi prisiegti, atsiklaupęs ir pakėlęs ranką augštin.

— Ar taip, kaip prisiegia kareiviai?

— Taip.

— Martynukas valandėlę nutilo, nusigandęs atsakymo. Vienok pajautimas savo tvirtumo privertė jį neatsisakyti.

— Tai eisiu! — pasakė galutinai.

— Prisiegk! Kalbėk paskui manę!

Vaikiščas atsiklaupė — pakėlė ranką ir akis augštin.

— Prisiekiu, kad popierių neišdūsiu, teisybės nepasakysiu, kad ir manę muštų, kad ir kalinyje laikytų! Nesakysiu niekam nė namieje, nė sude, nė vienam gyvam žmogui, nė bažnyčioje kunigui. Pristatysiu jas paskirtoje dienoje nurodytam žmogui, jai bent nužuti turėčiau. Kaip manę Dievas girdi, tegul taip manę sudija, jaigu aš išdūsiu! Amen!

— Pabaigęs vaikišcias atsistojo labai išbalęs, bet tvirtas ir pavartaunas. Lyg būtų per tą valandėlę keliais metais vyresnis pasidaręs. Daugiau jau nieko neklausinėjo, bet pats kalbėjo, kaip padarysiąs.

— Kaip tik sutems, eisiu, o iš ryto sugrįšiu ir užbėgsiu pas tavę pasipasakoti. Tikėk man tikrai, aš taip suksiuosi, kad nieks geriaus už manę negalės padaryti. Reikia pasisukti, kad arkliai žardyje nekęstų bado. Ponas supyktų ir algą nutrauktų. Na, tiekto. Pasistengsiu.

Drąsiai pakratė savo kudlas ir, ištiesęs botagą, pokštelėjo.

— Padėk tau Dieve! Martynuk, žinok, kad ant tavo galvos guli pakajingumas viso kaimo. Jaigu pabngtum ir pasakytum . . .

— Tik aš prisiekiu! — atkirto užgautas vaikišcias.

— Ačiu tau. Vyras tu!

Da syki jam perpasakojus, ką ir kaip tur daryti, atsiveikino ir atsisalino.

Palydėjęs ją iki upeliui, sugrįžo drūčiai užsimislyjęs. Pavakare kaimenę parginė į dvarą. Išrodė persikreipęs ir šlubavo.

— O kas tai? Naktį neganysi? — užklausė jį dvaro gaspadorius.

— Ponuli . . . manę visą skaudą ir koją suka. Eisin ant nakties namon!

Pamatęs jį šlubūjantį ir nuvargusį jo veidą, paleido. Išėjęs už vartų Martynukas išsitiesė ir kaip kiškis pasileido žinomais laukais, palikęs šalyje kaimą ir kelius

Pilkalnis, stovėjo vienas sau, apaugęs tankiais krumais, apvainikūtas medžiais, jūdai ir baisiai atsimušdams tamsiose nakties padangėse. Vaikiščią pamė šniurpulimai. Vaikiščiojo po svietaį apie tą senovės tvirtynę visokios pasakos ir apsakos, kurias grinčiose patylomis, slapčia vakarais apsakinėdavo Martynukas dabar visas jas atsiminė. Žegnojosi ir braukė rankove nū kaktos šaltą prakaitą, bet ėjo. Nū krumų į pakalnę gulė jūdas šešėlis, ir girdėt buvo tylumoje lyg šnabždėjimui, lyg jūkai. Vaikiščias užsiėmęs ausis ir užsimerkęs pradėjo veržtis per tankumyną, kruvindamas į stagarus savo burną ir draskydamas drabužį. Užlipti buvo statu, ar du sykiu nusirito žemyn, bet tai jį neatgrasino, tik da įerzino, iš skaudėjimo užmiršo baimę ir nesustodamas veržėsi tolyn. Ant galo pasiekė viršų. Tenais buvo nedidelė lyguma apsupta aplinkui krantu. Ant kranto augo medžiai, o ties viduriu da pažymu buvo užgriuvęs šulinys. Martynukas sustojo, nušlūstė nū burnos kraują ir prakaitą ir valandėlę klausė. Buvo tyku, tiktai medžiai ošė. Tada jau kassyk drąsenis pradėjo dairytis, patėmijo tą liepą, iš labai storo kamieno, ir pradėjo rankomis, ūstymu, akimis jieškoti tos skylės. Įšliūgęs kaip katinas pasikabino, užčiūpė skylę, įkišo ranką, ištraukė brangų pundelį ir nušoko.

Greitai kvėpūdamas valandėlę ilsejosi, paskui paslėpęs radinį ant krutinės po trinityčiais ir marškiniiais, susiveržė diržą ir tekinas, daugiau risdamasis, kaip eidams nusileido į pakalnę. Tada tik apsižvelgė, da apkurtęs nū smarkaus nusiritimo. Iki Palendrių buvo apie trys mylios. Pasileido bėgti, zinodamas, kaip trumpos Gegužio naktys. Bėgo, prispaudęs viena ranka savo našta. Jo akys apsipratusios su patamsėmis matė aiškiai ir toli. Bėgo kaip kulka, prie žemės pripūlęs, keldamas augštai basas kojas, persokdamas, kaip kurtas, per tvoras, grabes, ežias.

Paliko Kareiviškius, įstojo į vieškelį ir čia jau niekeno netrukdomas pasileido da sparčiaus. Tiktai lyg šešėliai pašalimis mirgėjo telegrapo stulpai, medžiai, krumai.

Sutiko du vežimų grįžtančių iš miestelio; visi žingeidžiai žiūrėjo ant jo atsigrįžę, stuktėlėjo kelis pėščius, ant pagarbinimo nieko neatsakė. Atbėgo iki grįžkelei, kur šunkelis ėjo skersai vieškelį. Riogsojo tenai karčiama ir šalia jos buvo šulinys. Pailsęs Martynukas, vos atgaudamas kvapą, su išdžiuvusia burna, kaip šū pripūlė prie šulinio ir godžiai ėmė gerti iš lovio vandenį. Tūm tarpu atsidarė karčiamos durys, kasžin kas išėjo, staptelėjo, pažiūrėjo į jį ir priėjo artyn.

— *Kto tam?* — garsiai užklausė.

Vaikiščias, kaip laukinis žvėris šoko į šalį, nieko neatsakęs. Klausikas pagriebė jį už rankos.

Martynuko blusos apmirė. Užtėmijo ant kepurės žvaigždę. Tai buvo palicijantas.

— *Kto ti?*

— Nesuprantu! — atkirto, vyniodamasis, kaip žaltys, iš spaudžiančios rankos.

— Kas tu? — paklausė palicijantas lietuviškai.

— Aš čionbuvyv. Arklio jieškau. Pabėgo iš kaimenės! — murmėjo vaikiščias, norėdamas ištrukti.

— Kaip tavo vardas?

Neprisirengęs, ant to klausimo išsykio neatsakė.

— Jonas! — atsiliepė ant galo.

— Melūji! Ei, dūkite žiburį! eikite šian!

Ant riksmo, išbėgo kasžin kas iš karčiamos, pasirodė liktarna. Trys vyrai apstojo vaikiščią.

— Nepažistu! — atsakė palicijantui šinkorius, prikišęs liktarną prie vaikiščio akių.

Martynukas paliovė besitasęs. Pamažėlį atsisaugė trinityčius.

— O tu vagie, valkioze. Uždaryt į kamaraite, dieną apjieskosime, na, eik!

Bet tūmtarpu vaikiščias išnetyčių šoko į šalį, išsinėrė iš trinityčių, davė gerą šūlį nū sieksnio ir prapūlė už grabės rugitūse. Kaip griežlė ilindo į varpų jures ir prapūlė tose prigimtose savo jūrese. Iš pradžių slinko, kaip žaltys, nūlati priguldamas prie žemės, tai vėl susirietęs dvilinkas, kad nepasirodyt iš rugių, bėgo vingiais nepalikdamas pėdsako. Paskui niekur nieko negirdėdamas, įsidrąsino, iškišo galvą iš rugių ir apsidairė, kur jis atsidurė. Pažino apygardą ir linksmai riktelėjo. Priešais jį jūdavo giraitė — tai jau Palendriai. Pasivėlino, nes jau rytūse dangus randonavo, bet gerai apsisuko. Į kelią išėiti jau nedrįso, per vartus į dvarą n'ėjo. Iš užklūnės pažiūrėjo į kiemą. Vis tolyn švito. Ant galo išėjo iš namų žmogus ir poteriaudamas artinosi prie klūno. Martynukas pamažėli švilptelėjo. Žmogus apsidairė, pamatė jį ir tūjaus prisiartino.

— Jus Kotis? — paklausė vaikiščias paslaptingai.

— Aš.

— Tai tekit!

Išėmė iš ančio popieras ir padavė jam per tvorą. Daugiau nieko nešnekėjo ir pasirodžius vyrams ant kiemo, vaikiščias jau buvo toli.

Ir vėl bėgo tekinas, sudraskytūse marškiniūse, pajūdavęs, purvinas, be skyrbėlės. Kojos buvo subadytos, veidas surėžytas. Į kelią n'ėjo, o kaip pasiekė Kareiviškius, jau nestengė nusivilkti į dvarą. Perbrido per upelį, įlindo į krumus, parvirto ir užmigo. Pabudo jau apypietė ir valandą nežinojo, kas su jūmi dedasi. Pajutęs badą ir troškimą atsipeikėjo; pajutimas paojaus sujudino pajautimą užsilikimo. Išsimaudė, pats išsiskalbė marškinius, susagė jūsdagiais, išdžiovino ant saulės, apsilvilko ir nubėgo į dvarą.

Pono namieje nebuvo, akanomas tiktai priderančiai išpludo jį, užsuko ausį ir liepė varyti į naktigonę arklius. Aps'ėjo be štriūpos. Martynukas buvo jau visai nusiraminęs. Tiktai atimti trinityčiai jam kvaršino galvą, nes ką pasakys namieje, bet nutarė nubėgti iš ryto pas Rožinukę; jį dūs jam rodą; o tūm tarpu pavalgė, išginė kaimenę, atsigulė budoje ir atsimindamas tos nakties prietikius, šypsojosi džiaugsmingai. Paskui užsitašęs skripką, čirškino iki pačiam rytui. Tūmi tarpu nesirupino visai, kas gal išėiti toliaus iš tos jo kelionės. Pasisekė ir gana.

Gailinosi tiktai, kad turėjo tyleti. Kaip jis mielai pasigirtų, kaip pasijūktų iš palicijanto, jis toks mažas iš tokio milžino su žvaigžde ant kepurės. Apšiauptas tomis ramiomis svajonėmis užmigo.

Pabudino jį nemielaširdingas stuktėlėjimas į šoną. Straktelėjo ant kojų.

Šalia jo stovėjo du iš valsčiaus urėdnikai su blekėmis ant krutinių ir su lazdomis rankose. Barzdyla senis ir Švedų Jurgis.

— Kelk, parše! Suriko garsiai senis.

— O ko? — vaikišcias drebėjo.
— Į raštyničią liepia tavę kūgreičiausiai pristatyti. Ką tu padarei?
— O Jezau! Aš nieko, aš ganau arklius! Negaliu eiti į raštyničią. Aš tarnauju! — mikčiojo.
— Ką ten tavo tarnystė. Pirmėnis urėdas! Ir mums smagiaus butų baigti vežti šieną, nekaip tavę vadžioti tris viorstus! Na, eime!
Nuvėdė jį, kaip koki suimtini. Jis jau nesipriešino savo valdžiai. Žengė pirma jų nuleidęs galvą, smarkiai pabugęs ir tiktai graudingai meldė, kad tėvui nieko nesakytu.
Raštyničia buvo kaiminystėje, Visbariūs. Vaikpalaikis da niekad nebuvo tenai buvęs, ir jų artyn, jų labiau ėmė jį baimė. Varytojai vertė skubintis, o jis vos vilko savo skaudamas kojas. nūlati klupdamas ir susitraukdamas, lyg jausdamas smugius ant savo pečių.
Ant galo atėjo į vietą. Įvedė jį į vidų, kur buzdavo sudas ir valsčiaus susirinkimai.
Už stalo sėdėjo vaitas, lovinikai, ir šaltyšius, o tarp jų smarkiai įpykęs policijantas.
Jis toks mažiukas ir menkutis stovėjo prieš jį, nieko iš pradžių nematydamas, tiktai savo apdriskusius trinyčius, padėtus ant stalo. Jautėsi dingusiu.
Prasidėjo tardymas. Žmonės tylėjo, policijantas klausinėjo, raštiniškas viską užrašinėjo.
— Tavo šitie trinyčiai?
Martynukas jau norėjo pamelūti, bet da gerai pakėlė akis ir pamatė tarp sudžių senį Švedą, kuris, žiūrėdamas ant jo, linktelėjo galva.
— Mano! — atsakė tykiai.
— Aa, tavo! O tu pats kur šiandakt lakstei?
Martynukas vėl pasižiūrėjo ant Švedo, bet senis jau sėdėjo nesijudįdamas, užsikreipė į kitą pusę.
— Aš jį ieškojau arklio! — atkirto vaikišcias.
— O kam pamelavai savo vardą?
— Sarcio jį ieškojau . . .
— Sakyk teisybę! — Ar siuntė kas tavę?
— Nieks nesuntė. Arklys prapūlė iš ganyklos.
— Nemelūk, bus niekai! Kur lakstei?
— Blesio jį ieškojau. Jis pirtas, tai kaimenės nesilaiko.
— Melūja! Aš sakau, kad melūja!
Šaltyšiau, liepk jam įkirsti ryškščių!
Muzikai dyrstelėjo viens į kitą, patylomis šnekėjo ir linkėjo galvomis. Ant galo vaitas atsiliepė:
— Jaigu tikrai sakote, kad melūja, tai ryškštės nieko nevodys. Šaukly, įkirstk jam penkioliką, o tu, Jurgi, palaikyk!
Išpildytojas nūsprendžių, sargas prie valsčiaus, augštas ir plačių pečių vyras prisiartinio prie savo aukos. Martynukas sukando dantis, nors visas drebėjo. Paguldė jį ant žemės ir prasidėjo skaudus darbas. Nežinia, ar Šauklys lengvai mušė, ar vaikišcias taip pakantrus buvo. Nė neapytelėjo. Atskaitė penkioliką.
— Na, dabar sakyk! Siuntė tavę kas? Ar nešei kur ką?
— Bleso sarcio jį ieškojau! — atsakė užsispyręs.
— Na, palaukk šia! Da ne viskas! Aš jums sakau, vyrai, jaigu jus neprisudysite jam da kitą tiek, tai aš jus apskūsiu augščiaus, kad jus jį ginatė susižinoję!
— Ką mes turime ginti! — sušuko nepakajingai vaitas. — Sakote kaltas, tegul kenčia. Mes nieko

nežinome . . . jis mums ne giminė, kad mes turėtumem jo gailėtis.
— Tai dūk, kaip ponas policijantas sako
kitą tiek! — patvirtino Švedas vardan lovininkų.
Vėl paguldė, vėl mušė, iškilmingai skaitant smugius, ir vėl vaikišcias tylėjo.
Atsistojo paraudonavęs, akis turėjo pilnas ašarų, vienok neverkė.
— Da kitą tiek gausi nū tėvo, kaip už tavę užmokes didelę korą! — rekė išiutęs policijantas.
— Pasakyk teisybę, jaigu kaltas! — atsiliepė išlėto ir švelniai Švedas. — Gal but ką pavogei ir užslėpei! Da tu vaikas ir galėjai paklysti.
Martynukas ant paminėjimo tėvo net pažaliavo, bet dabar pavadintas vaiku, išdidusiai pakėlė galvą.
— Bleso sarcio jį ieškojau! — vis savo tvirtino — Skubinau, ponas policijantas manę sulaikė, norėjo uždaryti, tai pabėgau.
— O blesį radai? — paklausė pasityčiodamas urėdninkas.
— Radau ir supančiojau. Parodysiu jį ponui, jaigu netikite.
— Velnio vaikas!
Policijantas baisiai įniršęs atsistojo ir pagrumojo su kumščia.
— Palaukk — da aš tau dūsiu!
— O gal ir teisybę sako! — atsiliepė pasimilijęs vaitas — Ką jis ten nešios. Tai žinoma, kad dvare prie arklių stovi. Už vagystę nieks nė neskundė. Ar tai jam! Ot, nusigando ir tiek! Vienok už pasipriešinimą valdžiai nū koros neišsisuks. Reikia uždaryti jį ant dūnos ir vandens. Tegul ir kitą sykį paminės!
— Teisinga! — patvirtino sudžios.
Vaikišcias pradėjo verkėti:
— Aš tarnauju. Kas arklius ganys! Ponas nutrauks man algą!
Vienok nieks jo neklausė. Gaikščiojantį iš verksmo paėmė Šauklys už rankos ir išvedė Atidarė ant kiemo tuščią tvartelį šalia raštinninko meitelio, įstumė jį ten, duris užrakino ir nieko nepasakęs, nuėjo prie kito darbo.
Tvirtelyje be grindų ir lango, užverstam visokiais raštinninkienės rakandais, liko vienas sau didžiavyris, atsisisėdo ant žemės ir gailiai verkė.
Dabar jau po visam dasižinos ponas, arba užrašys korą, arba paims kitą pienenį. Tėvui taipgi papasakos viską susėdai, o namon nė nepasirodysi. Vienmečiai jūksis ir tyčiosis iš jo.
Verkė Martynukas, kol išteko ašarų ir spėkų: Paskui suvargęs, sumuštas, alkanas užmigė lyg pailsęs gyvulėlis, susirietęs į kamūlį ant šiaudų saujos.
Šauklys jį išbudino, atidarydamas duris. Davė jam dūnos ir vandens, imetė taipgi tūs nelaimingus, sudriskusius trinyčius. Vaikišcias pradėjo jam rankas bučiuoti.
— Dėdulėli mano brangiausias, paleisk manę prie arklių. Čia prapultis man!
— Seredoje paleisiu!
— Seredoje! O Jezau! Na, tai da už penkių dienų!
— Na o ką? Taip prisudyta. Gana jau aimanūti, o kad nebutų nūbodu, tai te šiaudų. Nupink man skrybėlę!
— Nupinsiu, kad tik tėvas nedasižinotų!
— Oo, da iš vakaro buvo.
— Ar labai barėsi?

— Žinai kad! Norėjo čion ateiti, tik neleidau.
— Oj, varge tu mano, varge! . . . Kur aš pasidėsiu?

Šauklys nusišypsojo ir išėjo. (Toliaus bus.)

Tėvyniški varpai.

Reikalingumas sugražinti „Varpui“ politikos straipsnius ir „Iš visur“. Kurstymas emigracijos į rojų. Kurstytoja meilės. Tamsumas žmonelių ir drąsumas „saldotų“.

Skaitytojai „Varpo“ gali patėmyti savo akimis prie jo vardo pažadėjimą, kad tai laikraštis tarpu kitų dalykų net ir *politikos*. Tiespat skaitytojai ir tomispat akimis gali persimanyti, kad „Varpe“ pažadėtos politikos visai nėra. Kitąsyk tame laikraštyje politikos straipsniai buvo gana ilgoki, vienu žygiu budavo net eilėmis papūsti iš abiejų galų, paskiaus pasirodė straipsnis rašytas monograpišku budu, o antgalo . . . išgrauž! Taigi dabar klausimas: ar tą žodį *politikos* (laikraštis) palikti, žinoma, sugražinus „Varpui“ politikos straipsnius, ar jį visai išmesti, jaigu netalpinami priderantieji straipsniai? Tas, kuris paskiausiai buvo apšėmęs rašyti politiką ir nustojo rašęs ją, tikrai pasakys: nereikia nė to žodžio *politikos*, nė pritrinkančių straipsnių! Man gi rodosi, kad ne visi su jumi sutiks. Aš pirmas nesutinku. Nors politikai nepaskiriu verčiausios vietos, vienok turiu pripažinti, kad su svarbesniais politikos atsitikimais negali prasilenkti pažintis nė vieno inteligentiško žmogaus. Dabar paikmime tokį tėvynainį, kuris, nenorėdamas laikyti svetimų laikraščių, arba tiesiog neturėdamas ant jų per daug skatiko, paketintų užsiganėdinti vienu „Varpu“ — toks nabagas nė ant mėnesio sykį nesutiks su aprašymu politiškų nusidavimų ir turės imti į talką kitą laikraštį. Da kitas dalykas: kiekvienas rašto skyrius turi savo terminologiją, savo įpatingus tarimus, išsireiškimus — turi jūs ir politika. Lietuviška gi terminologija, vos tik spėja išėiti iš skridulio kasdieninės kalbos su mūsų artymais, tūjas pasirodo, kad ji da beveik neapsklambyta, kad reikia da daug laiko ir darbo, kol apsitaisys, apsidailins, gaus tolydinį paveikslą. Jaigu mes pamažėli bandome dailinti terminologiją kitų skyrių, idant palengvinti darbą mūsų įpėdiniams, tai delko turime pamiršti politikos terminologiją? argi ji įpėdiniams bus nereikalinga?

Mokslas iškilmingai žengia tolyn, žmogaus genijus nemiega, jau ne kiekvieną dieną, tik kiekvieną valandą gema nauji stebuklai, nauji išradimai, nauji pagerinimai. Inteligentas tą teisybę žino, tik nenumano, delko „Varpas“ tokius dalykus nū jo slepia. Kalbu čia apie sugražinimą „Varpui“ straipsnių, užvardintų kitaikt „Iš visur“. Tikiūsi, kad su šita nūmone taipgi neliksiu vieni vienas.

Kas apsims rašinėti politiką ir kroniką „Iš visur“, nežinau, tiktai laukti ilgai nereikia. Ant tų ponų, ką metė rašinėję minėtas kronikas, nėr ką tikėtis — galima jūs garbingai prašalinti ir jų vietą užimti, tik žinoma, neprisisavinant tvirtumo jų budo, pažadėjimų ir išturėjimo pradėtame darbe. —

Tur but Lietuvoje negerai žmonėms, jaigu čia galima kurstyti visokias emigracijas. Da visai nepasibaigė karštas krutėjimas su ta „Brazilija“, nes tarp žmonių vis klaidžioja „šipkortės“, o štai greta eina kurstymas kitos emigracijos „į Rojų“, nes rankose žmonių patėmijome tam tikrus „biletus“. Kad kam nepasirodytų, buk aš sakąs neteisybę, o ant galo ir dėl atminimo gadynės žymių, padūdu čia įtalpą patekusio į mano rankas tokio „bileto“ žodis į žodį.

„Biletas“ del kelones ing Rojų.

Iszvažiavimas: Kiekvienoj važandoj.
Pribuvimas: Kada Dievas daleis.

Vietos ir prekes.

Pirma klasa veža visugrečziausej. *Preke:* Nekaitibe arba praliejimas kraujo už tikėjamą szv., arba giveness pagal patarniu (rodu) evanelijos (iszsižadėjimas turtu, czistata, priklausimas).

Antra klasa veža skubej. *Preke:* Pakuta, viltis Dievuje ir tikras pildimas geru darbu (maıda, pasnikas, atūzna).

Treczia klasa veža paprastaj. *Preke:* Užlajkimas prisakimu Dievo ir Bažniczios ir pildimas prideriszcziu arba pavinaszcziu savo paszaukimo.

Ketvirta klasa labaj retaj teejnanti. *Preke:* Sugrįzimas prie Dievo važandoj smerczio.

Pasargos.

- 1) Biletaj del sugrįzimo atgal nėra dūdami ant szio kelo.
- 2) Geležinis kelas ing Rojų nejna pro vietas tuszczių mejtumų ir ulojimų.
- 3) Nū kudikiu, neturincziu dar pilno proto nejkio mokeszczio nesirejka!auna, jej tik esti ant ranku motinos, taj ira, Bažniczios katalikiszkos.
- 4) Kelevej tegut nieko daugiau su savim nejem, kajpo tiktaj gerus darbus, nes kitoniszckaj pasivėlins ing Rojų, arba bus nematonej užtrudkinti prieszpaskutinioj stacijoj — cziszcziu — kur turės atidėti kožną nerejkalingą riszelį.
- 5) Kiekvienoj vietoj ir ant kiekvienos stacijos galima pristoti prie burio kelaujancziu.
- 6) Kiekvienas biletas tur but' pažimėtas milesta paszventanczia.
- 7) Kiekvienas kelejvis kelones laike gal perejti isz žemesnios klasos ing augsztesnę, bet nėra dalejsta persėsti isz augsztesnios klasos ing žemesnę, nes prie tokio persėdimo galima pražudit savo givenessą.

Skaitytojan! jaigu peržiūrėjus šitą „biletą“, neatėis tau noras iš jo pasinaudoti, tai tikrai atėis šitos dvi mislys: 1) Tie, ką sustatė „biletą“, važiūs į rojų uždyką, o tai pasiremdami ant Nr. 3 pasargų, kur sakoma: „Nū kudikiu, neturinczių ir t. t. 2) Nė vienas priesas negali pasityčioti iš atžagarainių taip, kaip jie tyčiojasi patys iš savės per savo darbus.

„Biletas“ į rojų, kiek pamenu, jau keli metai atspaudintas lenkiškai (pas Płocha Kr. Huta, Szlazk), o lietuviškai pasirodė neperseniai. Lietuviškas tekstas nesutinka su lenkišku dėlei keleto permainymų — tur but, idant pritaikyti prie kitoniskų geležinkelių. Jaigu pažvelgtumem ant Galijos, rastumem tenais daug dalykų da jūkingesnių už „biletą“, tiktai kam tokius niekus gabenti į Lietuvą? Prisavindami gi jūs lietuviams, pridėkime nors tam tikrą pasargą, idant vaikščiotų per rankas ne kaipo dalykai šventi, o tik kaipo humoristiski.

Kur kas daugiau naudos padarytų platintojai „biletų“, dalindami žmonėms korteles su aprašymu ir išaiškinimu tikros vertės visokių užsilikusių prietarų, ipač, kad nekuriuos iš jų prilaiko papiktinančias ir vodingas įpatybes. Šimet vienoje bažnyčioje Niumiesčio pavietyje sugauta tapo moteriškė, bekarpanči su žirklemis merginų parėdus. Kirpėja turėjo darbauti toje bažnyčioje gana ilgą laiką neužtėmyta, nes da prieš jos sugavimą ėjo garsas, kad merginos pargrįžusios iš bažnyčios pasigenda netekusios ar kampo skepetos, ar sklypo iš kitų apdangalų. Toli gyvengamas nū tos bažnyčios, negalėjau dasižinoti, kaip minėta moteriškė aiškino savo pasielgimą. Vienok atsimentu žmonių šneka, kad tokį iškirpta šmotelį degina, o iš pelenų taiso vaistą dėl uždegimo tarp jaunųjų meilės. Tikrai ir ta moteriškė turėjo buti „daktarka“ nū meilės.

Tarp žmonių lietuvių yra taipogi nūmonė, kad pasikorusiam žmogni reikia prieš palaidojant nukirsti galvą, idant paskui nesivaidintų. Nū Ūtėnų Kauno

rēd. Vilkmērgēs pav. („Vil. Viestnik“ Nr. 229) atēina žinia, kad apygarđoje nesēniai pasikorē 60 metū moteriskē. Nē ant viēnū kapiniū nenorējo jā priimti. Reikējo nukirsti galva. Tik nieks neapsēmē atlikti tā darba. Atsiminē, kad netoli gyvena pagrīžēs „saldotas“, ir šoko prie jo. tikēdami, kad jis ir už mažā kā nukirsiās galva. Neapsiriko. „Saldotas“ noriai, sutiko viskā padaryti už rublī. Čia patēmytini du daigtai: tamsumas žmoneliū iš vienos pusēs, o iš kitos — drāsumas „saldoto“. Kā toks „saldotas“ padaryti sutiktū, jaigu jam kas pasiulytū du rubliū? Mielas kaimynas!!

Tikri ir netikri keliai dėl pagerinimo žmonių buvio.

Raštas Vladymyro Solovjov'o.*)

I.

Paskutiniam laike beveik kasdien tenka skaityti iš įvairių kampų Rusijos tokias žinias: „Jau apie 3 mėnesiai pas mus sausmetis, žemė visur išdžiūvo; žiemkenčius javus ukinikai bijosi sėti.“ Tai iš pietvakarinio krašto. O štai iš pietrytinio: „didesnėje dalyje mūsų pietrytinio krašto didelis sausumas. Visur, kur tik važiuoji, matyt arba jūdos (nesėtos), arba neartos dirvos, o sėjos metas eina jau galop. Kas pernai buvo, visi žino, bet šimet vargas ir skundas, pagal visų apsakymus, dar didesnis.“ Štai dar žinia iš vidurinės Rusijos: „Sausumas žemės be abejonės kasmets didinasi. Jau pereitą rudenį žemė buvo išdžiūvus į 1½ aršino gilumo; visas rudens lytus kaip bematant buvo sugertas apatinių žemės slūgšnių, dėl viršutinių ir dėl augalų neliko nieko. Pabaigoj liepos mėnesio lytus rodėsi pusėtinai, bet žemės išdžiūvimas buvo toks didelis, jogei į 2 nedėlias drėgmės žemėj neliko nė ženklo. Dabar, rugšėjo mėnesij, kada abelnai (kitais metais) žemė budavo drėgna ir tankiai palydavo, sausumas neišpasakytas: sausa ne tik ant viršaus, bet dagi ant 3 aršinių gilumos (pernai sausumas siekė tik į 1½ aršino).“

Daugumas tokių ir tolygių žinių, iš visų kraštų plaukiančių, ištikrųjų patvirtina mokytū vyrū nūmonę, kad mūsų jūdžeminė jūsta (černoziomnaja polosa) ir šalynei su ja kraštai virsta į bevandenę ir bevaisę tuštynę.

Kad mūsų žemdarbysta paojingam padėjime — tai beveik visų dabar pripažinta. Bet didžiūma netur aiškaus supratimo apie didumą to paojaus. Daugelis ištikrųjų nori nešti pagelbą vargstantiems žmonėms, bet nežino, kaip tai padaryti.

II.

Rodija jie kitaip, neg dabar, žemdarbystą vesti: racijonališkai, pagal mokslo išradimus. Ale be baimės gali sakyti, kad dabartinėse išlygose žemė mūsų gali greičiaus į tuštynę pavirsti, neg ukinikai mūsų pasidaryti racijonališkais agronomais.

Visi pripažįsta, kad vienu iš svarbiausių dalykū, prisidėjusių prie pamažinimo drėgmės tose šalyse buvo didelis girių išnaikinimas. Valdžia pirmučiausiai ir pamisljo apie šitą priežastį ir pradėjo ginti girias nū iškirtimo. Bet nelaimė — tose šalyse, kur didžiausias sausumas, dabar jau nēr ko beveik ginti — girių nebēr tenai. Sodžiti iš naujo girias ant tokio didelio ploto yra labai sunku, o ir nauda iš to butū tik labai negreit; tūm-gi tarpu po 1890 metų mes negalime su pagelba ilgai delsti, reikia pasiskubėti.

Vienintelis, tiesus ir radikališkas kelias butū įtaisymas vandeninių rezervuarū, kanalū, kurie užlaikytū ir galētū gerai išskirstyti (paskui) nū pavasario užlaikytū drėgmę; bet palaryti tai į trumpą laiką ant keliū dešimčių milijonū desetinių ploto — labai nepigus darbas; ant to neištesētū valstija ir su puikiausiais finansais; dabar-gi, kada valstijos išde yra iš viso tik 38 milijonai rubliū liūsi ir priegtam dar reikia šelpti kelias gubernijas (nū bado) — apie tokį užmanymą nēr kā nē mislyti.

Fatališkas ratas: valstija turi šelpti pavargusius nelaimingū gubernijų gyventojus; išteklių-gi ant to ji turi imti nū tų pačių žmoniū, kurie vienok ne tik naujų mokesčių, bet ir senųjų užmokėti neįstengia.)*

Kiti vėl sako, kad mūsų ukė pertai prastai stovi, kad ukinikai turi žemės permažai. Reikia, girdi, dūti ukinikams žemės daugiau, ir mūsų žemdarbysta pasitaisys. Tai gali padaryti iš vienos pusės padedant ukinikams prisipirkti žemės, iš kitos-gi perkeliant bežemius arba mažžemius žmones į kitas gubernijas, kur mažai yra gyventojū. Kartū su tūm reikalingi esą įstatymai, kurie nedūtū žemei iš ukinikū rankū svetimosna išsprusti.

Tiesa, kad nekuriuose vietose valstijos ukinikai iš pačių pradžių buvo gavę per mažai žemės; jų ukė ir be nelaimingū metų negalējo žydėti. Bet klausimas, ar gali geriausias žemės padalinimas tarp ukinikū radikališkai išgelbėti mūsų žemdarbystę nū paminētū prigimtinių nelaimiū.

III.

Idant išaiškėti šitą klausymą, daleiskime, kad padalinimas žemės kūgeriausiai atliktas; daleiskime dagi negalima daigta, — kad visos žemės europinės Rusijos — poniškos ir karališkos — perėjo į rankas ukinikū ktpū, kad jos lygiai padalitos tarp sanariū šeimynos ir kad jokiū budu žemė negali pereiti į svetimas (ne darbinikū) rankas.

Išviso žemės Europos Rusijoj (be Lenkijos ir Finlandijos) skaitosi apė 450 mil. desetinių, iš kuriū apė 50 mil. nenaudingos ukei žemės. Iš likusių nū to 400 mil. naudingos ukei žemės, kur priguli ir dirvos, ir pievos, ir girios, apė 190 mil. desetinių, t. y. beveik pusė, jau priguli ukinikams (t y. žemdarbiams, kurie patys žemę dirba); — 110 milijonū karališkos žemės, iš kuriū apie 100 mil. giriū; — toliaus 60 mil. priklauso ponams; — 8 mil. — udielū (sanariū ciecoriaus padermės) ir kiti 32 — priguli miestams ir kitiems valdytojams.

Tokiū budu, jeigu visa šita žemė pereitū į ukinikū rankas, tai jie turētū tik dvigubai žemės daugiau, nēg dabar, t. y. išpultū ant dušios, vietoj dabartinių 2¼ desetinių, daugiū daugiausiai po 5 desetinas. Bet reikia atminti, kad apė 100 mil. desetinių giriomis užimta, kurias naikinti, kiek numanu, ir tie užmanytojai nenori. Taigi kiekviena ukinikiška dušia gali gauti daugiū daugiau tik po 4 desetinas, t. y. tik pusantra tiek daugiau, nēg dabar ant kiekvienos išpūla. Bet skaičius Rusijos gyventojū pusantra tiek pasidaugina per 25 metus; pertai už 25 metų pasidarytū vėl tas pats, kaip ir dabar. Tai, kokius rezultas galima prisiekti prie geriausių ir neišpildomū daleidimū! Kągi šnekėti apė išpildomus užmanymus dalyke padalinimo žemės!

Kad žemės padauginimas pats vienas negali išgelbėti ukinika nū prigimtinių nelaimiū, aišku ir iš šito fakto. Prisipirkti žemės prie gautū po atliūsiavimui

*) „Viestnik Jevropy“ XI. 92. Šiek-tiek sutrumpinta. K. G.

*) 1891 m. nū ukinikū gauta ant 54 mil. rubliū mažiau, negu 1890 m.

skyrų ukinikiai pradėjo nu pats pradžių liūsybės, nu 1861 m. Jau 1879 m. nekuriuose gubernijose toki prisipirkimai buvo gana dideli. Taip, Samaros gub. ukinikiai tım laiku buvo prisipirkę 2 $\frac{1}{2}$ syk daugiau, nęg buvo gavę, t. y. jie padidino savo žeminę sавastį 3 $\frac{1}{2}$ karto.

Bet nę derlingumas žemės nu to nepasididino, nę buvis ukiniku nepasigerino, ir Samaros gubernija dabar viena iš vargingiausių. Ant galo, aišku rodosi ir be to, kad ten, kur žemę perdziuvus, jorgei sęti grudą į ją baisu, ukinikui vis tiek, ar jis turi 5 ar 50 desetinų: kad ir kasžin kiek desetinų nevaisingos tuštynės jam prigulętu, nu to nę jam, nę kitiems jokios naudos nebus.

Šiaurinėj Rusijoj klimatas ir žemės nederlingumas nedūda žmonėms iš vienos žemės misti, ten dagi geriausiše metūse žmonės turi iš kitur prisipirkti dūnos. Taigi ir čionai vienas padauginimas žemės jokios visūtinės vertės neturi.

Tokiu budu, jeigu prisilaikyti tik vienos europinės Rusijcs, tai padauginimas žemės ukinikams negali tikrai pataisyti žemdarbystą ir žemdarbių buvį.

Lieka dar perkėlimas ukinikų daugybėms į Turkestaną ir Sibyrį. Turkestane laisvos ir tinkančios žemdarbystai vietos dar tik daigtais užtinkamos, kurie reikalauja pirmučiausiai daug pajėgų del apvandinavimo jų. Sibyrįj (suprantant tas vietas, kur ne per daug šiaurios klimatas), teisybę, dar ilgai galima butų žemę ekspansyviškai dirbti: bet jeigu daug žmonių į ten parsikęls ir pradės plačiai neracijionališką ukę vesti, tai jo didelės upės su nepradętomis dar giriomis neatbutinai turės sulaukti tokį pat likimą, kaip upės ir gijos Kaspijaus ir Jūdųj marių apygardų (baseinų).

Mažas perkėlimas žmonių nepageris ženklvyvai padėjimo žemdarbystos, didelis gi dar labjaus sugadis, nes sumažėjus vandenims ir girioms Sibyriaus, baisiai pasigreitis išnaikinimo procesas europinėje Rusijoje.

IV.

Prigimtinės nelaimės, kurios graužte graužia mūsų žemdarbystą, turi abelną del visos valstijos vertę. Josios naikina buvį ne vieno kokio krašto, bet visos Rusijos, ir ginęytis su jomis reikia visai Rusijai.

Imkim sav žmogų sveiką nu gimimo ir stiprų, išmintingą, gabų ir nepiktą — o už tokią visi laiko (ir teisingai) mūsų rusišką tautą. Žinom mes, kad šitas žmogus (arba tauta) esti labai vargingame padėjime: jis susirgęs, vargo papjautas, demoralizūtas (nudoręs). Jeigu norime jį gelbėti, tai pirmučiausiai turim dasiznoti, kodėl jisai pakliuvo į tokias nelaimes. Ir štai mes persitikrinęm, kad didžiama jos (tos tautos) inteligentų, nors negali skaitytis tikrais bepročiais, vienok apimti neteisingsomis idejomis, siekiančiomis iki manijai didybės arba manijai neapykantos kitų prieš jųs. Nę žiurėti nežiuredami ant savo tikros naudos ir nenaudos, ji (ta tauta per savo inteligentus) mislija nęsant jokių paojų, ir pertai stato netikusias (neliepyja) hipotezas. Jai rodosi, kad visi aplinkiniai ją skriaudžia, kad jie ne per daug žemai lenkia prieš jos didybę savo sprandus ir visokiais budais nori jai piktą daryti. Visus savo namiškius toksai užmogus arba tokia tauta kaltina, kad jie nori jam užkenkti, atsiskirti nu jo ir pereiti pas jo priešinikus — priešinikais-gi savo jisai skaito visus savo aplinkinius: Dęlto vieton gyventi teisingu darbu sav ir artymui ant naudos, jis gatavs išleisti visą savo turtą ir laiką ant karių su pramanytais piktais kitų užmanymais.

Mislydamas, kad aplinkiniai nori po jo namais pasikasti ir dagi užpulti ant jo su ginklu rankose, jis deda didelius pinigūs ant nusipirkimo pištaliętu ir karabinų, ant ištaisymo geležinių tvorų ir spynų. Kas-gi liks pinigų nu to, tai vęl jis laiko už savo pareigą sukšti jųsius ant kovų su savo naminiais priešinikais.

Tai dasizinojus ir norint išgelbėti tokį nelaimingą, žinomas daigtas, mes nepradęsim jam pinigūs davinėti, nimsim jį gydyti nu karščio arba nu ko kito. Mes pasirupisim pertikrėti jį, kad jo nūmonės klaidingos ir neteisingsos. Jeigu jis nepaklausys ir nesusipras, tai nę pinigai, nę gydyklos — nieko nepagelbės. Jeigu paklausys ir susipras, atsisakys nu kvailų idęjų ir netikusių darbų, tai, kaipo žmogus išmintingas, gabus ir tvirtas, lengviai ras pats savyje pajęgą, idant sutaisyti savo sveikatą ir dalykus.

Visais šitais žodžiais aš tım tarpu norėjau tiktai pasakyti ant antrašo nekuriος dalies mūsų spaudos, kad čielos tautos bežuvančios nu klaidingų idęjų ir neteisingo gyvenimo, viena agronomija ir ekonomija, be vidurinės teisybės, išgelbėtos buti negali. V. Solovjov's. (Perdirbo iš maskoliško K. G.)

Galicijos rusinų radikališka partija.

Galicijos rusinai, kaip ir mes lietuviai ir daugelis kitų tautų, priguli (arba teisiaus sakant prigulęjo) prie tų parių, kuriūs stipresni ar apsukresni žmonijos gaivalai visokiais budais naikina ir čiulpia iš jų syvus. Rusinai dūda mums dar vieną paveikslą, kaip gali atgyti, pakilti ir apsigiti nu priešų tauta, kurią dar neperseniai visi per niek laikę. Per tai gal ne prošali pasirodys skaitytojams „Varpo“ tie keli žodžiai, kuriūs noriu parašyti apę darbštumą veikliausios ir naudingiausios rusinų partijos, vardą kurios ant viršiaus padėjau. Rašysiu prisilaikydamas straisnio p. R. Ja, patalpito maskoliškam laikraštyj „Viestnik Jevropy“ N. 11. 1892 m.

Visiems maž daug žinoma kad tarp Galicijos rusinų jau nu 60 metų yra 2 partijos. Vadina jas — „senaja“ ir „naujaja“, „ruska“ ir „ukrainiska“, „moskovilais“ ir „ukrainofilais“ ir dar kitaip. Abidvi partijos tikrai naciionališkos, ne politiškos. Ginčydavosi jodvi daugiausiai apę tai, kokios kalbos laikytis rašliavoj: ar tos, kuria rašytos senoviškos knygos, ar tokios, kuria dabar žmonės kalba; teisposgi nesutikdavo ir apę statrašą: viena rodyjo prijimti etimologišką pamatą, kita fonetišką. Politika todvi partijos, kaip jau pasakiau, mažai užsijimdavo. Nu 1849 m., kada Austrijoj sušauktas buvo pirmutinis parlamentas, atsirado ir tarp rusinų politikai, kurių visa politika pasirodydavo tame, kad jie reikalavo, idant jųs (rusinus) nelaikytų per lenkus; o prieš ministeriją, ar ji budavo tokia ar kitokia, rusinų politikai visados lenkdavo sprandus. Už tokį konservatyvitiškumą rusinai ir apturėjo vardą „rytinių tyroliečių“.

Bet laikui bęgant atsirado ir tarp rusinų vyrai, (įpač iš jaunumėnės), kurie pradėjo kitaip žiurėti ant savo tautos dalykų. Pasipažinę su idęjomis kitų tautų progresistų, jie pamatę, kad ikšiol jų patrijotai ne tikrais keliais šjo, kad permažai užsijėmę buvo tikrais žmonių reikalais. Tokiu budu pamažu susidėjo elementai naujos rusinų partijos, kuri ant galo gavo vardą radikališkos.

Ji užsimanę šviesti žmones politiškai, kad jie pažintų savo tiesas, kurias dūda Austrijos konstitu-

cija, kad galėtų pertaisyti drauge su kitomis Austrijos partijomis tą konstituciją pagal demokratiškus idealus, kad galėtų per įstatymus, kiek galima, pagerinti savo buvį. Kartu su tūm atmetus paskyrimą teisybės ant dviejų dalių — viena dėl muziko, kita dėl ponų — radikaliska partija apsiėmė supažindyti žmones su visais išradimais naujosios kultūros.

Giūnus senųjų partijų apė kalbos dalykus naujoji atmetė, ji pasilieka sav tik administratyviškus, draugijinius, sociališkus ir ekonomiškus klausymus.

Prasidėjus pabaigoj 70-tų metų radikaliskaa partija perėjo permainas.

Ji pradėjo nū platinimo atitrauktų idėjų vakarinių socialistų, ukinikų ir miescionių-darbinikų, bandė paskui dirbti laikraščiuose senųjų partijų, pasikakidama platinimu nors mažumo tų idėjų, kurias išpažino; ant galo metūse 1889 m. ji formaliskai organizavojosi po vardu — „rusko-ukrainkos radikaliskos partijos.“ Nū šio laiko jos įtekmė ant rusinų dalykų labai ženklyvai auga, ji pradeda pritraukti prie savės vis daugiau ir daugiau rusiniškų ukinikų.

Dabar šita partija turi 2 laikraščiu po 2 kart ant mėnesio išeinančiu: „Narod“ del apšviestnių skaitytojų ir „Chliborod“ del ukinikų ir darbinikų. Partija gana tankiai laiko miestūse ir miesteliūse susirinkimus, ant kurių kaip kada pribuna į 2000 žmonių, teiposgi sąnariai partijos rupinasi pributi ant susirinkimų sukviestų kitų partijų, kur kaipkada pasiseka jiems savo rezolucijas įkišti.

Radikaliska partija įtaisė visą eilą apšvietimo draugysčių su skaitymais, knygynus, (Norodni Spilki); apart to ji užsijima dalykais draugystės, pardūdancios išdarbinius uculų (hucul'ska smilka). Dabar apšviestnesni partijos sąnariai sustatė projektą isteigti didelę apšvietimo draugystę „Postup“ (progresas); ukinikų gi radikaliski delegatai iš visokių kraštų pietinės Galicijos užmanė įtaisyti radikaliską politiską ukinikų draugystę. Tai butų pradžia organizacijos lyg nacionaliskos žeminės lygos airių, kurios paveiksłą gana tankiai randi Galicijos radikalų organūse.

Pasekmės darbštom naujos partijos neužilgio pasirodė. Pradžioj 1889 m. buvo skyrimai į Austrijos parlamentą. Rusinai-ukinikai, pamokėti radikalų, išrinko 16 savo tautos pasiuntinių, kurie šiūm syk išėjo geresni ir darbštesni, nėg pirma budavo. Jie susitarė parliamente ginti reikalus kiemionijų (ukinikų), nacionaliskūse-gi dalykūse reikalavo del rusinų lygių su kitomis tautomis tiesų, kad į rusinų dalykus nesiikištų policija ir netramdytų jų. Pristodami prie kitų partijų, rusinų pasiuntiniai parodė, kad jie turi vertę, kad jų negalima laikyt už nieką.

* * *

Kaip visur, taip ir čia neišvengė ir keršto iš pusės žmonių, kurie prisilaiko kitokių kelių. Unijotų mitropolitais (Lvavo) Sembratovičius, rusinas pagal kilimą, prigulintys jau prie tos dalies rusiniskos kunijijos, kuri neturi neapykantos prieš rusiniską kalbą, baisiai užpyko ant radikalų. Prasidėjo jo piktumas nū vienos korespondencijos patalpitos, „Narode“, kur buvo aprašyta, kad mitropolito dvarūse vedimas ukės, apsiėjimas su ukinikais ir darbinikais nē kiek ne geresnis, nēg dvarūse žydų ir lenkų didžponių. Mitropolitas pasiskubino išleisti cirkuliorių, kuriūm užgynė knygijai išsirašyti ir skaityti „Narod“ ir liepė dar išmesti šitą laikraštį iš visų žmonių skaitinyčių. — Neužilgio atsirado dar kita priežastis del piktumo mitropolito. Amerikoje, mat, dabar yra apščiai rusinū, persikėlusiu iš Galicijos; sako, jų ten esą per

per 40000. Pirm kelių metų rusinai Amerikoje (unijotai) užsimanė savo kunigo. Kunigas toksai (Volianski) atsirado, matyt, žmogus darbštus ir išmincingas; atvažiavęs į Shenandoah, kur daugiausiai yra rusinų, jis tūjaus pradėjo dirbti ant naudos rusiniškų to miesto gyventojų: pastatė bažnyčią, įtaisė prie jos skaitinyčią, sunaudojimo asociaciją, spaustuvē, pradėjo išdavinėti laikraštį, organizuoti rusinus dėl kovos su kapitalistais, padarė rusiniską sekciją prie „Ricierių Darbo“ draugystės. Bet kunigas Volianskis, budamas pačiūtas, nepatiko katalikų kunigams ir Amerikos lenkams. Lvavo mitropolitas, paklausęs lenkų skundų, atšaukė kun. Volianskį iš Shenandoah, o ant jo vietos paskyrė kitą jau be pačios kunigą. Naujasis rusinų kunigas Shenandoah greitai susipyko su vietiniais rusinų inteligentais; prasidėjo labai negražus apkalbėjimai, ginčai; gazieta rusiniskā išoyko, asociacija, spaustuvē — taipos-gi. „Narod“ spaudino korespondencijas, kur peikė naujojo kunigo darbū ir rodė, kokią klaidą padarė mitropolitas, atšaukdamas kun. Volianskį. Žinomas daigtas, tai dar labiaus nepatiko mitropolitui: kunigai pradėjo suvisai negražiai persekioti „Narod“a, keikė ji ant pamokslų ir kur tik galėjo. Bet, nežiurint ant to, radikaliskos idėjos vis labiaus ir labiaus platinasi tarp rusinų.

1891 m. buvo nauji rinkimai į parlamentą. Tai davė progą radikalams pastatyti savo programą prieš rinkikus ukinikus. Tiesa, nebuvo išrinktas nē vienas radikaliskās pasiuntinys, ale tai ne dėlto, kad radikalų įtekmė maža, bet, kad sistema rinkimo netikusi.

Atkartojam čionai svarbiausius punktus tos programos.

1. „Kad žmonės nemokėtų mokesčių nē nū žemės, nē nū namų, o tiktai nū pelno; — kad tas, kurs gauna *dvigubai* pelno, mokėtų *trigubai* mokesčių; dabar-gi didžiausi didžturčiai moka kur-kas mažiau, neg prigulėtų sulyginant su tūm, kiek moka neturtingi žmonės; — kad nū tos mažumos turto, kuri neatbutinai reikalinga dėl užlaikymo žmogaus ir jo šeimos, nesimokėtų joks mokestis.

2. „Kad turtas, kuris tikrai reikalingas dėl užlaikymo ukiniko ir jo šeimos, negalėtų buti pardūdamas ant licitacijos.

3. „Kad žemė ukinikų abelnai negalėtų buti pardūdama ant licitacijos, o tiktai pelnas nū jos.

4. „Kad bežemiams ukinikams valstija parsamdytų karaliskūs laukus.

5. „Kad kariumenėje reikėtų tarnauti ne daugiau, kaip vienus metus; kad mažiau laikytusi nūlatinės kariumenės, idant tokiu budu galima butų sumazīt didelius išleidimus ant kariumenės

6. „Kad kožnas gyventojas galėtų imti surymo iš druskinyčių, kiek jam reikia; kad druska parsidūtų tik už tiek, kiek pareina jos pagaminimas.

7. „Kad butų išnaikīta karaliska lioterija, kuri ištraukia paskutinį skatiką nū neturtingiausių žmonių.

8. „Kad butų numazīta akcūzė nū dalykų reikalingų, o vietoj to, kad butų uždėti mokesčiai ant daigtų, kurie eina ant zavovų ir pasipūšimo turtin-giemsiems.

9. „Kad vyriausybe sutaisytų upių krantus.

10. „Kad, renkant pasiuntinius, ukinikai turėtų tokias pat tiesas, kaip ir ponai; kad pasiuntinius rinktų visi, kas turi 21 metą; kad balsų padavimas butų slapta atliekamas; kad kožnas, kuris turi balsą, galėtų buti išrinktas pasiuntiniu.

11. „Kad mokslinyčiose rytinės Galicijos, nū žemiausių iki augščiausių, mokslo išguldymas butų

rusiniškas; kad rusiniškūse kraštūse vyriausybinėse vietose būtų įvesta rusiniška kalba.

12. „Kad mokslas mokslinyčiose būtų dyka, kad valstija būtų neturtingiems mokytiniams ant knygų, ant drapanų ir ant maisto iki pabaigai mokslo.

13. „Kad gazetose būtų valia rašyti visą teisybę; kad žmonėms būtų valia daryt susirinkimus dėl pasikalbėjimo apė savo dalykus ir kalbėti ten visą teisybę, kad jie turėtų pilną valią daryti visokias draugystes.

14. „Kad urėdinikai, pildydami savo tarnystą, tvirtai laikytusi įstatymų; o jei kas iš jų peržengs įstatymą, tai jis tur atsakyti už tai prieš visūtiną sudą, kaip kiekvienas kitas gyventojas.

15. „Kad rusinų deputatai parlamente eitų išvien su tokiais pasiuntiniais, kurie tvirtai užstoja už žmones darbinikus.“

Dabar klausymas, ar suprato žmonės šitą programą, ar patiko ji jiems. Atsakymą ant to (iš dalies randame nusprendimūse susirinkimo gyventojų miestelio Rozdolio (1891 m.). Tenai buvo tik vieni miesčionys, radikalų inteligentų nebuvo. Štai jų rezoliucija. Mes reikalaujam:

„Rusiniškos kalbos visose vyriausybinėse vietose ir mokslinyčiose, o delto (reikalaujame) sugražinimo į mūsų Rusiją apė 400 rusinų urėdinikų ir mokytojų iš vakarinės (lenkiškos) Galicijos ir perkėlimo į ten visų tų valdinikų, mokytojų ir mokslinyčių inspektorijų, kurie rusiniškos kalbos nemoka ir nesirupina išmokti.

„Teisingesnio pertaisymo rinkimų į seimą ir parlamentą.

„Numažinimo mokesčių miesčionims ir sodiečiams.

„Teisingo išskirstymo mokesčių ir visūtinų darbų (padėkim — keliams taisyti), numažinimo jų dėl mažesnių turtų ir padidino del ko nors kito, kas gali daugiaus mokėti.

„Išnaikinimo patronato (pagal kurį dvarponis paskiria kunigą ant vietos, nors jis būtų ir kitokio tikėjimo.)

„Pilnos patvaldytos del mūsų grekiškos katalikiškos bažnyčios ir prašalinimo tėvų jezavitų iš bazilijonų klioštorių.

„Ir abelnai (norim) dar ne tik to vieno — užbaigia gana prastai miesčionys savo prašymą.“

Sulyginus abudu pragramu, matyti, kad radikalai tik sistematiškiaus surašė tą patį, kas jau subrendo ar bręsta galvose pačių žmonių. Nusprendimai kitų žmonių susinkimų rodo tą pat.

Reikia dar užtemyti viena labai akyvą dalyką, kad rusinų radikališki ukiniškai ant savo mitingų (susirinkimų) išreiškia norą, idant ir lenkų ukiniškai darytų tokius pat susirinkimus. „Mes eisim tenai, pas mūsų brolius lenkus!“ — sako rusinų radikalai žmonės.

Naujas krutėjimas sujudino ir senasias snudulio apimtas rusinų partijas, ir jos, matydamos, kad radikalai patraukia prie savęs žmones, pradeda sparčiau darbūtis žmonėms ant naudos.

Kg.

Kova Lyon'o darbinikų su kapitalistais.

(Pagal lenkišką.)

Sunki yra kova darbinikų su kapitalistais šioj, gadynėj, bet šimtąsyk buvo sunkesnė ta kova kitąsyk, kada dar nebuvo nė tvirtos organizacijos, nė supratimo savo padėjimo ir savo uždūčių, kada dar nebuvo nė tokio solidariskumo nė tokios vilties į geresnę ateitę, kaip dabar. Didelio reikėjo pasiau-

kavimo ir kraujo praliejimo, idant priversti buržuaziją ką nors gero sau padaryti. Darbinikai kovojo tūmet ne vardan draugininio idealo, bet tik dėl apsigynimo nū eksploatacijos darbo. Gražus paveikslas tokios kovos yra sukilimai audėjų mieste Lyone, pietinėj Prancuzijoj.

Senovėj, kaip ir dabar, produkcija šilkinų audeklų Lyone turėjo pobūdį smulkios naminės produkcijos. Fabrikantai dūdavo medegą ir mokėdavo darbinikams padieniui arba už paskirtą darbą. Tarpe darbinikų ir fabrikantų buvo t. v. „mekleriai“ arba „verkmeisteriai“, kurie už tarpinikystę imdavo veikpusę darbinikų pelno. Pradžioj XVIII amž. darbinikų padėjimas buvo apgailėtinas: dirbdami 15 adynų kasdien jie negalėjo išmisti. „Darbinikai — anot anūmetinių istorikų — buvo suspausti neišpasakyto vargo, skursnos ir bado.“ 1744m. Rugpjūčio mėnesyje Lyonas pirmąsyk išvydo revoliuciją. Sukilo 15,000 darbinikų ir reikalavo padidino pelno 2-m fenigiais ant mašto audeklo. Valdžia ir didžpinigiai turėjo pasidūti. Darbinikai, apėmė visą miestą, ir valdė jį per 8 dienas.

Bet vėliaus valdžia paėmė viršų ir vardan „tvarkos“ pradėjo smarkiai persekioti darbinikus. Kartuvės ir galeros (darbo kankynės) buvo pilnos drąsių darbinikų. Kad vėl nepakiltų pasipriešinimas, uždraudė darbinikams rinktis tarp savęs. 1786m. vargo suspausti darbinikai vėl sukyla į kovą su didžpinigiais, bet ir vėl susilaukia tokių jau vaisių, kaip ir pirma. Prasideda persekiojimai, uždraudimai. Pasiturinti lūma ir valdžia taip ipyko tūmet, kad smerčiu pabaudė 3 darbinikus, kurie driso pereiti tiltą neužmokeję paskirto maito. Tikėjosi, mat, bausme priversti darbinikus nešt sunkų neturtės jungą. Bet gyvastinis instinktas nebijo persekiojimų ir uždraudimo. Ilgai darbinikai tylėjo ir mislijo, kaip gelbėtis. Ant galo 1828m. didžiūma darbinikų organizavojasi į draugystes savitarpinės pašalpos po vardu „Matuelle“. Norint tos draugystės buvo netvirtos ir turėjo cechų pobūdį, bet vis-gi įgyvendino tarpe darbinikų didesnį solidariskumą ir susipratimą. 1831m. atsitinka ekonomiskas krizis'as. Dangelis darbinikų lieka be darbo ir dūnos, kiti gauna mažesni pelną.

Valdžia, matyt, tikėjos sukilimo darbininkų, ir 11 d. Sėjos 1831 m sušaukė 20 fabrikantų ir 20 tarpininkų meisterių dėl pasikalbėjimo apė padidinimą darbininkams pelno.

Norint ir buvo sutarta padidinti pelną, bet daugumas fabrikantų elgėsi po senovei ir jų pykino darbinikus, kurie jau buvo igiję viltį geresnės ateities.

Tūmet darbininkai suprato, kad fabrikantus galima priveikti tik padidint pelną. Dėlto 20 d. Lapkričio darbininkai sutarė pamesti darbą ik to laik, kolaik fabrikantai neišklausys jų. 21 d. Lapkričio sukilo visi darbininkai. Visur plesdeno pa-

parčiai su užrašu: „dirbant gyvent arba numirt kovojant.“ Valdžia dėl apmalšinimo priešgynių siuntė į darbą durtuvus. Betgi tie durtuvai, kurie visada klausė valdžios, šiūm tarpu apleido ją. Tautiška gvardija, supratusi ir pasijutusi esant sunais tautos, nedrįso lieti kraujo savo brolių ir perejo į darbininkų pusę. Valdančios lūmos, apleistos savo tarnų, pasijuto nelaimingame padėjime ir žadėjo susitaikyti.

Darbininkai jiems įtikėjo ir sutiko ant sandaros. Prsidėjo pertraktacijos darbininkų su prefektu (miesto viršininku). Bet štai išgirsta miestas šuvis. Tarpe darbininkų girdėti balsai: „apgavimas, nelabystė!“ Į miestą išiveržė nauja buržuazijos pašaukta kariūnė. Prsidėjo kova. Iš vienos ir iš kitos pusės krito šimtai. Buržuazija nesigailėjo nė darbininkų nė kareivių kraujo dėl užlankymo senoviškų ekonomiškų išlygų ir senoviškos „tvarkos.“ Bet ant rytojaus ir darbininkai susilaukė pagelbos iš kaimyniškų miestų. Po smarkiam susikirtimui ant galo pagalios darbininkai paėmė viršų ir apėmė valdžią. Turėdami savo rankose valdžią, nežinojo betgi ką su ja daryti, kaip pagerinti savo padėjimą. Tūm tarpu priešai sustiprėjo apgalėjo darbininkus ir vėl nežmoniškai jiems atmonyjo.

Tokia tai buvo pabaiga tų revoliucijų, kurias pagimdė vargas ir badas. Nors tos revoliucijos nepagerino darbininkų buvio, tai bet jos suteikė darbininkams daug pamokslų, apšvietė daugiau jų protą ir parodė, ko jiems truksta dėlai vaisingės kovos ateityje.

Sxidaras.

Gyvenimas maskoliškų revoliucionierių kaliniūse.

(George Kennan. The Century Illustr. Monthly Magazine.)

Kiekvienas apšviestas Amerikos skaitytojas, kurį užima Maskolijos dalykai, turėjo uždėti sav klausymą: „kodėl maskolių jaunūmėnė perpildyta tokios nežmoniškos neapykantos prieš carių, kodėl nūlatos ji stengiasi jam galą padaryti?“ Mes žinom, kad valdžia Maskolijos yra bloga, kad spauda prispausta, kad visoki nors ir nekalti gyventojų susitarimai smarkiai persekiojami. Bet visi štie dalykai visgi dar nedūda mums tiesos pripažinti jūs priežastia to fakto, jogei dešimtys, šimtai jaunų vyrų ir moterų drąsiai iš savo noro miršta ant ešafotų, bile tiktai nugalabinti nekenčiamą carių. Per susivažiavimą vadų teroriskos partijos Lipecke birželio mėnesij 1879 m., kur nuspręsta užmušti Aleksandrą II, 47 jaunikaičiai ir merginos apsiėmė iš liūso savo noro eiti ant tikros smerties, t. y. ant užmušimo cariaus („Oficijališka stenografiška atskaita sudo apė užmušėjus cariaus Petrapilyje 1881 m.“ žodžiai Želiabovo psl. 32.) Kūm-gi tai išaiškīt? Juk žmonės nekariauja tokiu budu priešais blogą valdžią už suspaudimą žmogus ir už naikinimą liūsybės. Idant vidutinis žmogus pasidarytų užmušėju, reikia dar prie to viso asabiškos skriaudos. Kitaip, reikėtų pripažinti, kad maskolių teroristai yra kitoki žmonės, kurie neišpasakytai linkę prie užmušimų ir galvažudysčių,

arba, kad maskoliška valdžia yra nepaprasta, įpatinga. Man rodos, kad svarbiausia priežastia maskoliško terroro, atsiradusio 1878 m., tai buvo bausis, nežmoniškas apsiėjimas valdžios su politiškais prasikaltėliais, uždarytais kaliniūse. Kaip norit žiūrėkit ant revoliucijoniško krutejimo Maskolijos nū 1870 m., bet visgi reiks pripažinti, kad paskutinis jo pavidalas (1878 m.) — organizūtas užmušimas — pagimdytas nežmoniško apsiėjimo valdžios su prasikaltėliais uždarytais Petropauloskoj tvirtynėj, pilyje Šlisselburgo, kaliniūse Maskvos, Kijavo, Odessos ir kitur. —

Užtatai aš ir noriu peržiūrėti gyvenimą prasikaltėlių tose vietose. Medega del manęs buvo toki šaltiniai: 1) apžiūrėjimas savo akimis daugelio maskoliškų kalinių; 2) pasakojimai 300—400 vyrų ir moterų, atsėdėjusių tose vietose nū 6 mėnesių iki 7 metų tarpu 1874—1885 m. ir 3) pasakojimai maskoliškų officijališkų žmogystų, kurios gerai pažįsta tokius dalykus. Daug dienų ir naktų aš dirbau, rinkdamas faktus apė paminėtą dalyką visokiose vietose: ir prie karo, ir Sibyrių, ir Maskolijoje. Užtatai misliju, jogei, kas čia parašyta, yra gryna teisybė.

Pirmučiausiai prašau atsimūti, kad maskolių kaliniai neturi abelnų įstatymų Nominališka, tiesa, visi 889 kaliniai viešpatystės yra po viena valdžia ir priklauso prie tų pačių įstatymų, bet tarp jų sunku rasti 20, kuriūse viešpatautų vienokis parėdkas. Vienam prasikaltėliai bausiai suspauti, kitam jie turi pusėtiną liūsybę; vienus šeria perdaug gerai, kitus-gi sistematiškai badu marina, vienur peržengimai disciplinos praeina dykai; kitur už mažiausią nepaklusnamą plaka rykštėmis. Toki neparėdakai kyla nū daugelio priežastij: 1) patys įstatymai neaiškūs, 2) valdymas kalinių priguli prie daugelio neprigulinčių viena nū kitos instancijų, 3) daugumas maskoliškų vyresniųjų daro ne pagal įstatymus, bet pagal tai, kaip jiems išrodo geriaus ir 4) doriskas ir administratyviskas išsilavimas jų stovi labai žemai, nes algatū urėdinijū sulygintinai permaža ir per tai negalima rasti ant tokių vietų gerų žmonių. Toki nedoringi užveizėtojai užlaiko sav ant naudos dalį maisto, drapanų, malkų, kuri paskirta kaliniams; del savo gi naudos rašo jie į knygą užlaikymą tokių prasikaltėlių, kurie seniai jau paleisti ar numirė.

Kalinių administracija susideda bent iš 7 instancijų: 1) kalinio vyriausybė, 2) kalinių komitetas, 3) miesto policija, 4) pavieto policija, 5) karališka kontrolė, 6) spraunykai (pavieto perdėtiniai), 7) gubernatorius; prie to dar reikia pridėti 8) prokuratorių, 9) dumą miesto (kur ji yra), 10) jenerol-gubernatorių, 11) vidurinę (centrališka) kalinių valdžią Petrapilyje, 12) ministeriją vidaus reikalų ir 13) žandarų vyriausybę. Nors yr' tokia galybė kalininės vyriausybės, kalinius visgi nēr jokio parėdko: kiekviena valdžia daro pagal savo norą. Net toksai prokuratorius *Strielnikovas*, arba šefas žandarų *Mezencevas*, jeigu tik numano, kad žinomu būdu galima bus šitą iškvosti iš politiško prasikaltėlio, tai jie drąsiai ir pradeda kvotimą pagal žinomą jiems metodą. Delto jie nesibaido nieko, daro nedoriausius daigtus, kan-kina prasikaltėlius, kaip jie įmano.

Buvis sugantų prasikaltėlių priguli dar ir nū to dvasios, kuri viešpatauja tūm tarpu pas augštesnę administraciją: jeigu, padėkim, policijai nežinant, teroristams pasiseka išpildyti koksai svarbus užnamas, ko policijai buvo nepasisekus prieš tai iširti, tai perširdus valdžia atkeršija už tai sugautiems jau

prasikaltēliams. Paskui valdžiai aprimus, sngautu jų padėjimas vėl pasigerina.

Abelnai sakant, pasielgimas kalinių valdžių priguli ne nu įstatymų, bet nu prokuratoriaus ir žandarų vyriausybės valios.

* * *

Pirmnėg pradėsiu aprašinėti gyvenimą mas-koliškūse kaliniūse, aš noriu nurodyti dar ant 3 faktų. 1) Paprotys valdžios areštūti žmones daugybėmis be skyriaus, idant išgąsdinti gyventojus ir atrasti daugiau kaltinūjų, 2) uždarymas kalinin (kaltū ir nekaltū), idant iškvosti iš sujimtuju ar prisipažinimą ar nurodymą ant savo pažistamų, 3) nelegališkas laikymas politiškų prasikaltėlių atskyrūse kambariūse per ilgus mėnesius ir metus, bejieškant jų kaltenybių. Tiesa, valdžia ima ne visus, be skirtumo, gyventojus, bet tik neištikimus (neblagonadiožnych), t. y. tokius, kuriūs numano nors šiek-tiek nesutinkant su administracijos pažiūromis. Kiek tokių yra, kurie pas paliciją užrašyti, kaipo neištikimi, sunku pasakyti. Bet 1880 m. prie lyberališko Boris-Melikovo tiktai po slapta policijos priežiūra buvo 2887. O kiek yra tiktai taip sav įtrauktū į žandarų kniugas, kiek atvirai palicija saugoja.

Atsitikus naujam kokiam pasikėsinimui teroristų, vyriausybė ant tų pėdų daro visokiose vietose suėmimus, ima kiek galėdama daugiau neištikimų žmonių — kaltū ar nekaltū, to nežiuri, — idant paskui iširti ūs. Kada jenerolui Strielnikovui buvo duta cariaus beveik diktatoriška valdžia pietinėje Gudijoje, jis į 3 dienas sujėmė ir uždarė į kalinius bent 118 žmonių tiktai vienoj Odessoj; potam, nuvažiavęs į Kijavą, pajėmė 89 ir liepė sujimti tūm pačiu laiku šimtais Karkove, Nikolojeve, Poltavoj, Kurske ir kitūse pietiniūse miestūse. Daugumas sujimta be jokių išrodymų, tiktai delto, kad daugiau dasižinoti apė sūkaltbį prieš valdžią, kurio palicijai buvo nepasisekė atrasti. Tarp sujimtu daugumas — ne pilnamečiai mokitiniai ir mokitinės: vaikišėiai ir mergisėios nu 15—17 metų amžiaus, kurie juk jokiū budu negalėjo buti pavojingais del valstijos.

Strielnikovo plianas buvo šitoks: sujimti vienu laiku kūdaugiausiai ništikimų žmonių, sumesti jūs į kalinius, palaikyti 10—15 dienų visiškai atskirtus vieną nu kito ir potam padaryti smarkų ištyrinėjimą, idant nors ši-ta dasižinoti nu kiekvieno, kad iš tokių dalelių padaryti visą revoliucionišką sūkaltbį. Taip, jeigu kokia jauna mergina iš neištikimos šeimynos gavo nevisai ištikimą laišką arba tapo užtėmyta išeinant tamsoje iš kokio nors neištikimo namo, tai ant tų pėdų ją pajima, daugiausiai apė gaidžius-vidurnaktj, tūjaus perveža uždarytoj karietoj į kalinį ir pasodina į atskyrią skylę. Jokių paaiškinimų nedūda. Klausia ji sargo kareivio, kuris koridorium vaikščioja, tai nieko daugiau nišgirsta, kaip tik: „liepta nesakyt“. Suprantamas daigtas, net didelį drasumą ir tvirtą valią turint labai pigu suvisai nusiminti į tokią nelaimę pakliuvus. Garsas nu sunkių žingsnių sargokareivio, retkarčiais vaitojimai kitų tokių nelaimingų, kaip ji pati, menkai užgirdimas riksmas kokio nors prasikaltėlio kareivių rišamo, sunkių kalinio durų beldimas — tai visi balsai, kuriūs ten išgirsi. Vis tai kartu su pasirodymu valanda nu valandos per langelį durių, įtaisytū del prižiūrėjimo uždarytuju, nepažistamo veido užveizdų, padaro toki įspūdį ant jauno neištirto organizmo, jogei pirmutinė naktis stojasi del jo pragaro kankyne. Bet toliaus — dar blogiaus. Pereina diena, 2, 3, 5, 10 — nēr jokios žinios apė

tūs, kurie mieli, brangus; teiposgi nežinia, ko nori nu tavęs, už ką laiko. Tiktai 2 syk ant dienos, nei nebylys sargas padūda per keturkampę skylę duryse valgį. Nėra nė kniğų, nė plunkmos, nė popieros, nė rašalo, — nieko, kum galėtum užimti sujūditas ir itemptas ad maximum smegenis. Lieka tik lakstyti iš vieno kampo ir kitą, besikankinant visokiomis mislimis, nenurimstant nė ant valandėlės, iki apsilpęs kunas ir dvasė neprivers griuti ant kietų lentų ir užmerkti nors ant trumpo laiko akis. Ant galo, kada vyriausybei pasirodys, kad jau pajimtoji gana nusižeminus, už nedėlios, už 2, šaukia ją ant ištyrinėjimo, kuri daro be liudinikų pats Strielnikovas. Jisai iš pačių pradžių apreiškia, kad ji apkaltita labai svarbiūse dalykūse, už ką įstatymai Sibyrių skiria, bet kadagi ji yra labai jauna, nišmintinga ir, gali but, kad įtraukta į tūs dalykus negerų žmonių, per tai jisai, Strielnikovas, gali jei pasakyti, kad jeigu ji parodys tikrą gailestį ir norą pasakyt viską, ką apė tai žino, tai bus paleista; bet jeigu ji nenorės to išpildyti, tada su ja bus padaryta pagal visą smarkumą istatymų. — Nelaiminga mergaitė žino, kad tie žodžiai netušti kalbėšiai; ji girdėjus yra nekarta apė Mariją Priseckitę, kuri buvo į Sibyrių nuvaryta, nė 16 metų neturėdama, užtai, kad nenorėjo išdūti savo vyrenėsės sesers; ji žino, kad Ivicičiai — brolis 14 metų ir 17 metų sesū — buvo išsiūsti 1879 m. irgi tenai užtai, kad judvieju 2 vyresniūju broliu buvo užmušti pasipriešindamu valdžiai ir buvo prigulejė prie revoliucioniškos partijos. Taigi nēr jokių dyvų, kad tokiam padėjime ta mergina, neturėdama išniekur jokios pašalpos ir pastiprinimo, persigās ir pasakys tokiam kraugeriu Strielnikovui viską, ką tik jinai žino. Ją paleidžia ir palieka po priežiūra policijos. Bet kokios jai prasideda kankynės, kaip pamato, kad iš jos priežasties ima brangius jai žmones, sodina į kalinius, veža į Sibyrių tiktai delto, kad ji išdavė netyčia jūs.

Dažnai atsitinka, kad tokia mergina pasilieka per ištyrinėjimą tvirta, atsisako nu visokių liudijimų ir atsakymų, net per kelis mėnesius kankinama atskyriam kalėjime. Tada valdžia bando dar bjaurėsnius mėginimus.

1883 m. Marė Kaliūznaja, 18 metų mergina, dukterė Odessos kupčiaus, buvo paimta į kalinį, kaipo neištikima. Tai buvo išmintinga ir tvirto budo mergina. Kantriai išturėjo visus tūs bandymus, kurie tik ką buvo aprašyti, per keletą mėnesiū. Joku būdu negalėjo priversti jos išdūti savo pažistamų ir draugų. Ant galo, pulkaunikas Katanskis pasisakė sykį veidmaningai jai, kad jisai atėjęs pas ją ne kaipo urėdinikas, bet kaipo draugas, idant parodyti jai prisipažinimus jos pažistamų, kad perkaltėti ją gelbėtis iki dar laikas. Ką ji nenori dūti jokių atsakymų, kalbėjo toliaus tasai judošius, tai nu to jokios naudos nė jai, nė jos pažistamiems nebus, nėra tie jau viską prisipažinę; prieš ją gi nėra jokių kaltenybių, užtatai ji busiant tūjaus paleista, kaip tik dūs prokuratoriui atsakymą. Nereikia, girdi, nieko naujo nė sakyti: reikia tiktai, kad ji patvirtintų, jogei tie prisipažinimai teisingi. Ar-gi ji norės savo jaunystą pražudyti!

Kaliūznaja į kilpas pakliuvo! Ji patvirtino tūsus prisipažinimus; o jie visi buvo pačių žandarų sutaisyti. Kada ją potam paleido, pasirodė, kad prieš josios pažistamus ir prietelius nebuvo jokių kitų išrodymų, kaip tiktai tie, kuriūs ji pati padarė! Pamatė ji, kaip jos mylimus ir branginamus žmones iš jos pačios priežasties į Sibyrių varo! Padėjimas jos

buvo bausis! Pasirodė, ji išdavė savūsius, idant pačiai iš bėdos išsisukti! Išspradžiū ji norėjo sav galą iš nerimasties pesidaryti. Bet paskui apsimisli- jus pradėjo kerštą rengti anam iskarijotui. Gavus revolverį atėjo pas pulkaunika Katanskį 8/20 rug- pjučio 1884 m. ir šovė į jį. Kulka tik nudrėskė galvą ir ausį ir įlindo į sieną. Iki ji paspėjo antra kart iššaut, Katanskis prišokęs ištrenkė revolverį jai iš rankos. Užtai ją sudijo 10 rugsejo 1884 m. kareiv- višku sudu, kuris prisudijo ją ant 20 metų prie karo.

Metais pirm to žandarai buvo bandę taip pada- ryti su Fani Moreinti ir su ponia Kutiranske, bet tada nepasisėkė.

Kada palicoja mato, kad atskyras kalėjimo, troškans oro, apgavimų ir paprastų kankinimų ne- gana, nes nieko negali iškvosti, tada pramano naujas kankynes. Taip, kovo mėnesij 1882 m. jenerolas Strielnikovas, idant priversti suimtūsius prie prisi- pažinimo, liepė užkalti blekinėmis skrynūtėmis langus, paliekant tik apatinę pusę skrynūtės atvirą. Tūm jisai mislijo sulaikysias kaltinikus nū susikalbėjimo per langus. Tokiu budu visi sėdintieji pasiliko be švie- sos: ir dieną ir naktį buvo tamsu pas jūs. Daugumas net iš proto išėjo tokioj pragariškoj buveinėje besė- dint. Net sargai pradėjo gailėtis jų. Ant galo sė- dintieji padavė prašymą jenerol-gubernatoriui Dren- tel'nu, meldami atsiųsti urėdininką, idant apžiurėtų jų buvimą. Drentel'nas nusiuntė gubernatorių, kuris užėjęs į kambarį vieno studento, paklausė: „Kaip tamstai rodos, kam tos įtaisos?“ „Kad nedūti mums susišnekėti“ — atsakė studentas — „bet aš galiu tamistai parodyt, kad tai nē kiek nekenkia mums kalbėtis.“ Gubernatorius prašė parodyt, kaip tai darosi. Studentas pradėjo liūtai šnekėtis su savo susėdu žemesniam gyvenime. Tada gubernatorius iš- reiškė pasigailėjimą, kad prasikaltėliai suvisai berei- kalingai kenčia tokias kančias, bet pridėjo, kad nē Drentel'nas, nē ministeris čia nieko negali padaryti, nes Strielnikovo valdžia neaprubežiūta, kurią jis gavo nū paties cariaus. Gubernatoriui atsilankius ant ry- tojaus, Strielnikovas buvo užmūstas Odessoj. Tūjaus blekės nū langų buvo nuplėštos ir nudžiugę prasi- kaltėliai rodijo gubernatoriui net paminklą iš jų pastatyti išradėjui tų įtaisų.

Tarp kitų budų kankinimo sujimtujų baisiausias yra — tai tėvu gąsdinimas, idant jie prašytų vaikų prisipažinti. Nors urėdininkai labai gerai žino, kad kaltininkai ne tik nebus pakarti, bet ir negali buti sudyti (taip mažai yra prieš jūs išrodymų), vienok tėvams sujimtujų įpasakoja visokias baisenybes, kaip jų vaikų kojos kyburiūs ore, kaip jiems galvas kirs ir kitus tokius dalykus, jei, girdi, jie neprisipažis. Tėvai, žinomas daigtas, įleisti prie vaikų, kojas — rankas jiems bučiūja, kad pasigailėtų jų senatvės, kad prisipažitų.

Nū motinų kudykius atima, jei jos nenori prisi- pažinti prie tų kaltenybių, kurias joms užmėtinėja.

Man rodos, kad gana bus šitų paveikslų, idant suprasti, jog maskolių teroristams nereikia buti nē prigimtais galvažudžiais, nē kokiais išgambiais, kad daryti tokius darbus, kokius jie daro.

Gali pamislyti, kad tie valdžios vyrai, kurie da- sileidžia tokių nedorybių, turi be širdies buti.

Bet toksai daleidimas nevisados bus teisingas. Daugumas jų iš gimimo neblogesni už kitus, bet jie užaugiti nekantrume prieš visoki pasipriešinimą, ipač gi prieš tą pavidalą prieštaravimo, kuris išreiškia ne-

paklusnumą. Jie yra pripratę žiurėti ant savės, kaip ant valdytojų, ne tarnautojų žmonių. Jie baisiai įnirše už ilgą kovą drąsių begalo vyrų, kurių jie negali suprasti ir laiko jūs per fanatikus, bepročius. Ant galo karjera jų priguli nū gaudymo ir kvotimo tu kovotojų.

Čitos mieste, Rytinėj Siberijoj, pasipažinau su pulkauniku Novikovu, kazokų kamandierium. Jisai buvo sąnariu sudo 1880 m., kuris sudijo kelis politišk- us nusidėjėlius. Buvo tai žmogus apie 45 metų, didei prisirišęs prie savo šeimynos, gerai ir nūlaidžiai apsieinas su prasikaltėliais ir visai nenožmus. Ir toksai apšviestas, geros širdies žmogus, dideliai sim- patiškas, pasakodamas apie tūs politiškūs kaltinikus, kuriūs jis sudijo, išsitarė: „Kad mano butų buvusi valia, aš jūs visus bučiau rykštėmis išpėręs, ir poli- tiškas judėjimas butų išnykęs.“ — Suprantamas daig- tas, kad jeigu butų tokia sistema, tai butų dar di- desnis piktumas, ir teroras tik augtų.

Kita priežastis teroro, tai ilgas laikymas sujim- tujų pirm sudo. Nū 1872 iki 1875 m. iš 1000 su- jimtų iš priežasties revoliucijoniškos propagandos ir laikytų kalinyje po 1—3 metų, tik 193 buvo padūta po sudu, ir iš tų dar 90 buvo išteisita. Taigi 900 žmo- nių nekaltų (juridiškai) per 1—4 metų laikėsi kalinyje ir per tą laiką 80 iš jų ar galą sav pasidarė ar iš galvos išėjo. Ar tai mažas apmaudas!

Pats paėmimas, kvotimas ir sudyjimas tokių pra- sikaltėlių abelnai toksai buna.

Pajima ji suvisai išnežinių, dažniausiai nakčia, ir uždaro į skyrimą kalėjimą. Už kokios nedėlios šau- kia ją ant pirmutinio kvotimo, kurį atlieka žandarų apicieras. Idant prasikaltėlis negalėtų prisirengti prie atsakymų, jam nesako už ką kaltinamas. Supran- tama, kad apkaltintintasis labai sunkiam padėjime: ar atsakyti ant klausymų ar ne? jei atsakyti, tai kaip? Jei neatsakyti, tai žandarai ims jį nagūsna tokiais, kaip viršui aprašyta, budais. Daugumas pra- sikaltėlių vartoja vidutinį kelią atsakydami ant vienu klausymų, užtylėdami apė kitus. Kada žandaras persitikrina, kad daugiau nieko neiš- kvos, kvotimą pabaigia ir pajimtajį veda vėl į kalinį. Eina antra nedėlia, per kurią kitų apė jį klausinėja: pažįstamų jo ir prietelių, palicijos, kuri jau per kelias nedėlias prieš tai jį saugojo, ir visų, kurie gali šitą apė jį pranešti. Viskas, ką žanda- rams įsisekė surinkti, persidūda prokuratoriui kartu su pasargomais paties ištyrinėtojo-žandarо.

Prokuratorius dailiai suėliūja viską, sugrupavoja ir padaro naują programą naujo kvotimo, idant po- tam perdūti dalyką ministeriui justicijos. Tūm tarpu sujimtas vis dar nežino, už ką jį kaltina, ar jis pa- jimtas kaipo apkaltitasis, ar kaipo liudininkas; jis negali tūm tarpu turėti apginėjo, jis nieko nežino, kas dedasi už sienų jo urvo.

Prokuratorius pradeda ištyrinėjimą, apreikšdamas, kad pasodintasis kaltinasi pagal 245, 249, 250 straips- nius įstatymų. Tose dalyse surašyta labai daug da- lykų. Tenai yra: ne tik mėginimai išnaikiti dabari- nę Maskolijos valdžią vi et armis, ne tik darbai, kurių siekis sukelti nepagūdunę prieš augščiausią valdžią, bet tie patys straipsniai įstatymų apkaltina ir už vieną tik norą permaintyti dabar esantį valsti- jos surėdyma artymesnėje ar tolymesnėje ateitinėje. Sykais keliais perkalbėjimu ir apšvietimu žmonių. Ale ir tai ne viskas. Žmogus gali buti suvisai pa-

klusnas valdžiai, gal jis niekad nieko neprasitarti del papeikimo valdžios ar cariaus, bet jeigu jis netyčia dasizinos, kad jo brolis ar sesu ar koks pazistamas priguli prie kokios draugystes, kuri nori permaintyti dabar esanti suredyma valdžios, ir jeigu jis ant tu pedu neapskelbs zandarams ape tai ir neisdus broliu ar seseru, tai ir toki suvisai cariska, zmogu, pagal istatymus varo i Sibyriu.

Antras kvotimas (prokuratoriaus) pasibaige. Prokuratorius vel viska sugrupuja ir nusiuncia ministereiui. Potam, jeigu sujimtas elgesi kaip priguli, t. y. nepriešino valdžiai, jis laikosi laisviaus — 2—3 kartus ant nedelios jis gali matytis su pazistamais prie zandarų apiciero; jis gali rašyti ir gauti atidengtus laiskus, jis gali gauti kniga pasiskaityti. Bet ir tai nevisados naudinga buna, kaip apkaltintam, teip ir jo pazistamiems. Gimines ar pazitami, ateje atlankyti pascdita kalinyje, gali buti patys pajimti ir i Sibyriu ant gyvenimo isgabenti administratyvisku keliu, t. y. be sudo. Taip, 1879 m. vienas jaunas revoliucionierius buvo pakartas Odessoj. Motina jo, senelė, ukinike isgirdus, kad sunus jos ant smerties apsudytas, skubinosi i kalini atsisveikiti su savo vaiku. Bet jai nepavelijo matytis su jumi, pacia tujaus pajeme ir issiunte administratyviskai i Krasnojarką, rytineje Siberijoje.

Laiskus, kurie sujimtiems ateina, zandarai gali pusiau isbraukti. Knigos, kurias jie gauna, tai Sventas Raštas ir „Koru Istatymai.“

I 1—3 mensesius dokumentai nueina i ministerija, tenai jie guli 3—6 mensesius, iki ministeris i jus paziuri. Perziurejes jisai gali ketveriopai padaryti: 1) Jeigu jam pasirodys isrodymai persilpni, tai jis gali liepti paleisti kaltinika. Taip jisai padare su 800 propagandistu tarp 1874—1877 m. 2) Jeigu isrodymai persilpni, bet visgi galima tikėtis is praskaltelio isgriebti šite svarbesni, tai ministeris siuncia dokumentus atgalios del papildymo ir tolesnio tyrinejimo. 3) Jeigu isrodymu stipriu nera, bet ministeris persitikrineš, kad kaltinika yra pavojinga paleisti, tai jis tada liepia ji administratyviskai issiusti i Sibyriu ne daugiau, kaip ant 5 metu. 4) Jei isrodymai tvirti, tada paskiria suda. (Pabaiga bus.)

Iš Lietuvos.

Musų (?) apielinkėje beveik kiekviename mieste lyje yra daktaras, kitose dagi po du. Kadangi miesteliai vienas nu kito stovi netoliau kaip per dvi mylias, tai, reikalui užėjus, ligonis greitai randa gydytoji; o dar nera ne 10 metu, kada reikėdavo važiuti po 5 mylias ir toliau, idant pasiekti daktara. Dabar gydymas atsieina kur kas pigiau, ir neturtingi žmonės gali tankiaus šauktis prie gydytoju. Negana to, jau keletas metu, kaip keliu miesteliu daktarai daro kas mensesi po kartą susivažiavimus tai pas vieną, tai pas kitą; šimet prie tų susivažiavimų priguli jau septyni daktarai, iš kurių keturi yra jauni lietuviai. Paskirtoj vietoj ant užsakytos dienos jie kūpoj prima sunkiau sergančius ligonius; suprantama, kaip daug gero jie daro neturteliams, kurie negali pas savę namuse padaryti teip vadinamą „consilium'ą“ daktarų, tai yra pakviesti kelis daktarus pas ligonį; dabar toksai consilium'as — kurio rodoms žmonės, žinoma, daugiau tiki, negu vieno daktaro — atsieina visiškai pigiai; užmoka, kiek kas gali: vieni po rublį, o nu kitų užtenka ir po auksiną. Tokį susivažiavimą teko man matyti Linkavoje. Ligoniu čionai susirinko

taip daug, jog daktarai dagi pailso, iki visus priėmė, nės dirbo nu 3 val. po pietų iki 11 val. nakties be parstojo. Už tokią geradarystę galima tik padėkavoti mūsų garbingiems daktarams, velyjant, idant jie būtų paveikslu del kitų.

Nežiurint ant tokių gerų išlygų, pas mus tebe gydo visokie paslapstiniai daktarai. Taip, netoli nu bažnytkiemio Lauksodžio gyvena garsinga savo parapijoj gydytoja-bobilienė arba daržinikienė; žiurėk, moters su kiaušniais ar sureliais, o kartais ir vyrelis su auksinėliu, jau ir traukia pas ją; kokius vaistus ji dūda, nieks nežino, bet visi ją giria; labiausiai moters ją giria: gera esanti daktarka. Nu, kurgi ir nebuš ji gera; mat, ji seniaus buvo per tarnaitę viename dvare prie paties pono, kuris gydė žmonelius pagal kniga, vadinamą omėopatija; kaip tas ponas numirė, tai jai paliko tą kniga; nu to laiko, nors skaityti nemoka, ji ir pradėjo gydyti iš knigos; nors, ir sekasi jai . . . rinkti kiaušinius ir auksinus. —

Vaškų parapijos ukinikaitis, gavęs nu brolio dalį iš tėviškės pinigais, sumisljo nusipirkti dūba, t. e. žemę; jis apėjo viensėdijoj vietele, kuri turėjo parsidūti ant licitacijos. Bet, kaip žinoma, dėlto reikia gauti daleidimą nu gubernatoriaus; gubernatorius tokiuse atsitikimuse turi užklausti apie norintį pirkti sprauņiką arba, kaip suvalkiečiuose vadinasi, pavietos načelniką; šisai užklausia nu savęs asesori arba žemskiu vyresnįjį; tik apturėjęs gerus atsišaukimus nu šitų urėdņikų, gubernatorius išdūda reikalingą daleidimą, o šie rašo gerus atsišaukimus, jeigu jiems dūda gerą kyšį. Tai ir musų vaškietis padavė prašymą gubernatoriui ir, sulaukęs pareikalavimą pributi pas asesori, nuvežė jam 35 rublius, už ką asesoris prižadėjo gerai atsišaukti apie jį. Bet koksai buvo jo nusiminimas, kada jis gavo nu gubernatoriaus atsakymą. Nelaimingas nulėkė pas sprauņiką ir jo kancelerijojė dasižinojo, jogiai kas ten, patsai norėdams pikti tą vietą, papirkęs asesori, o tasai davęs blogą atsišaukimą apie jį. Bet tai niekas — ramino toliau kancelerijos raštinikas nuliudusį žmogelį, vėl padūk prašymą gubernatoriui ir, gavęs nu asesoriaus pkvietimą, nieko jam nedūk, o tiesiog atvažiūk pas sprauņiką — (žinoma, (su piningėliais) o jie jau padursią, ką reikia. . . Argi čia ne šunybė? Paimti nu žmogelio pinigus ir jį apgauti! Kokių bereikia plėšikų?! Bet ir tarp musų pačių yra pagedusių vyrelių! —

Palicija pas mus nepasikakina žmonių kratymais ir lietuviškų knigų jieskojimais; ji užsimanė paskutiniame laike važinėti pas lietuvius sveičūsna, tur but, idant išūstyti, ar neatsiranda pas mus kokia pikta dvasia. Šimet Rozalino parapijoj kelė gana iškilmingai svodbą, ant kurios buvo užprašyti keli apšviesti lietuviai. Asesoris, žinodamas apie tai, pasirupino ilūsti svodbon kaipo sveičias. Nors didžioji dalis sveičių buvo „Lietuvos lenkai,“ bet kalbėjo daugiausiai lietuviškai; linksmybė prasidėjo lietuvišku pamokslu bažnyčioje ir pasibaigė lietuviškai pasakytomis kalbomis laike taip vadinamos saldžios vakarienės. Asesoriu tai baisiai nepatiko, jū labiau, kad kalbose, nors paviršutiniškai, buvo minėta apie vargingą Lietuvos padėjimą; negalėdamas stačiai prie nieko prisikabinti, jisai pabaugino nors tūm, jog atmisias tas kalbas. — Kitas atsitikimas buvo Pašvitinio parapijoj ant kildos pas ukiniką; pajutęs, jog čion turėjo atvažiuti keletas apšviestų lietuvių, uriadņikas (arba vyresnysis žemskis) atsigrūdo neprašytas. Gaspadoriai jį kaipo „poną“ priimti priėmė, bet visgi turėjo tiek drąsos, idant parodyti jam, jog nekviestas sve-

čias yra nereikalingas; „ponas“, susipratęs, jog ne į savo gričią įėjo, pasivertė už girtą, ir perlindojo kertelėje, vienok išbuvo iki galui. Ar negeriausias būtų lietuviams pasisaugoti nū tokios pažinties, o atvykus nekviestam svečiui, tiesiog parodyti duris.

Buvau kartą aš pas vieną ukiniką svečiūse. Štai į kiemą įvažiavo su menku kinu gražiai ukinikiškai apsirėdęs žmogus. Labai linksmai, dągi širdingai pasisveikino jis su gospadorium, lyg pažįstamas, patemyjau, kad jis įpatingai isztarė žodžius, tartum ne lietuvis būtų. Pasilikęs vienas su ukiniku, svečias maž daug taip jį užkalbinęs: „žinau, jog tamsta laikai gražius arklius; taigi meldžiamas, paskolyk man koki rugių purelį!“*) Kada man apsakė apie tai ukinikas, aš iš pradžios nesupratau. Ukinikas paaiškino, jog tai esąs perkrikštas Marcinka iš Gelčių sodžiaus; jisai užima neturtingos žmonelės gritelę, kuriai nieko už tai nemoka ir kuri niekaip negali jo iškrapštyti; nors jis nieko nedirba, bet kasdien gardžiai valgo: dągi arbatą geria; užsiima gi su arkliais, staciai sakant, vagia, bet jo niekaip negalima sugauti; jis patsai, mat, tik apvaikščioja, apžiuria arklius, o jau kiti, kam jis liepia, nujoja, kokius jis parodo. Bet nū jo galima išsipirkti; kas dūda jam kokią puspurę**) javų, tai gali būti ramus, jog jo arkliai liks sveiki. Ir išties ukinikas, pasikasęs pakaušį, liepia vaikesui įpilti dėl Marcinkos miežių sieką.***) Tą pačią pasaką girdėjau nū vieno kunigo; ir pas jį kasmetą ateinaš koksai ten žydpalėkis su giesme: „Ponutis! esmi pavargęs, susimylėk ant manęs; per kiaurus metus nėjokia nelaimė tamstos neaplankys.“ Kalėdoja, kaip girdėt, Marcinka ir po dvarus ir ikišiolai jam nebjauriai vedasi. Klausimas, kurgi mūsų policija? Ar neprigulėtų jai, vieton lietuviškų knygų jieskotį, geriau tokių Marcinkų? Bet kur tau! vyresnybė pirma nori išversti visus katalikus į gudų tikėjimą, jau paskui pasirupis apie mūsų laimę.

Mūsų kampe šeimyniškaiai nū senovės tebešvenčia per sekminės „sąbarius.“ Viso sodžiaus vyrai arba tik vieni vaikinai, t. e. dar nevedę, suberia kiekvienas po miežių sieką ir padaro gardų alutį; susirinkę vakare, begerdami alų, jie pasikalba apie tai, kas girdėti, apie savo vargus ir linksmybes, apie senovės gadynes; truputi įkaušę jie pradeda dainuoti ir dainos jų skamba per išilgą naktį: jeigu naktis tyka, tai galima girdėti, kaip ant dainos vieno sodžiaus atsiliepia balsai iš kito, trečio ketvirto sodžiaus, lyg norėdami vienas kitam dūt žinią, kad jie linksminasi, kad apvaikščioja vienintėlę per visus metus lietuvių-darbininkų šventę. Kaip kada vaikinai užkviečia ant sąburių mergaites-darbininkes; tada prasideda muzikos ir visokie šokiai: pasuktinės ir kiti. Pusberniai arba arkliaganiai nepasilieka nū vaikinų; jie neišsigali alų padaryti, tai nusiperka nū ukinikų kokią bačkelytę ir nusigrūdę ją į miszką linksminasi savaip: susėdę į ratą pagal ugnį, duduką muša, ristinėms eina arba užtraukia pusbernišką dainą ir rėkauja iki dienai auštant. Ir piemenėliai neužmiršta sąburių; jie susirenka nū ukinikų taukų, miltų... išsikępa pautienę ir raliūja, šokinėdami po mišką, viens liežuviu, o kiti ant birbinės ar vagelio. — Bet dabar tenka išgirsti

*) puras — 24 gorciai,

**) puspurė — 12 g;

***) siekas — 8 gorciai.

arba pamatyti ant sąburių ir blogus dalykus; ne tik vaikinai, bet ir piemenys bjauriai gudiškai koliojasi; pusberniai, tartum pasigirdami, dainūja „Sašenka, Mašenka, Dušenka, Parašenka“. Viename sodžiuje ant vyrų sąburių, padainavus kelias dainas, jaunas vaikinatsiliepia: „Et, kad jūs mokėtumėte maskoliškai, tai bent padainūtumėte!“ Užklaustas, argi neužtenka gražių lietuviškų dainų, jisai atsakė, jog vistiek, ar lietuviškai ar maskoliškai dainūt, nės ciesorius esąs tėvu mūsų o kalbas gudiškai. „Kas tav sakė, kad ciesorius yra tėvu mūsų?“ — „Ogi pulkaunikas“, atsakė jis; mat, jis jau buvo atbuvęs kariumene. Tai paikšas! Bet antrą atsukus, o trečią atgrėžus, iš kur jis ir žinos teisybę!

Gudiškai dainūti jauni lietuviai išmoksta ne tik kariumenėje, bet ir mokslinyčiose. Žeimio valsčiaus mokiotojis labai apie tai rupinasi; jo mokslinyčioje visi vaikai turi dainūti; jis nežiuri, ar vaikas gali ar ne, turi rėkt „Sašenką“ ir gana; jei kuris tyli arba menkai rėkia, tai tam mokiotojis tūjaus įbruka medelį tarp dančių ir pažabotas vaikelis turi stovėti išsiziojęs iki nepasibaigs giedojimas. Tūm jis nori užsitar-nauti pagyrą nū vyresnybės. Užtaigi smarkiai už-gynė mokičiniams tarp savęs ir lietuviškai kalbėti; bet, kaip visi mūsų urėdinikai, papratęs, nieko nedar-ryti už dyką, jis ir čia išmislyjo gudrią koronę: kas tik ištars lietuviškai žodį — turi jam užmokėti 3 ka-peikas. Joniškyje, kaip girdėjau, dar labiausia verčia lietuvius į gudus; čionai mokslinyčioj mokina vaikus visokių gudiškų dorybių: mylėti ciesorių, danešioti ant savo tėvų ir brolių ir t. t. Gale metų sukviečia valsčiaus vyresnybė vaikų tėvus ir daro iškilmingus egzaminus; ant galo vaikams dovanaoja kokias ten gudiškas dvasiškas knigutes; bet judošiai, žinodami, jog tėvai lieps vaikams tas knigutes sudėgiti, spiria kunigą kapelioną, idant jis dalitų tas knigutes vai-kams, suprasdami, kad lietuviai, gavę knigutes iš ku-nigo rankų, paskait/s jas už geras.

Tai taip begėdiškai elgiasi su mumis apgudįtojai, jaib tik savo padaryti. Jau nekurie iš pačių gudų supranta tą begėdiškumą. Kartą inspektorius, sušaukęs į pavietą visus valsčių mokičtojus, prisakė jiems, kaip jie turi elgtis su mokičtiniais-lietuviais. Visi mokič-tojai padėkavojo inspektoriumi už geras rodas, bet vienas pamislijo, pamislijo, nusispjovė ir ištarė: „Danešiku nebuvo ir nebusiu! geriau aš be vietos paliksiu!“ Taip ir padarė tas teisingas gudelis. *Greitakois.*

(Nū rėdystės. Ar neparašytų kokis tiesų žinomas straipsnį į „Ukiniką“: ar turi tiesą „žemskiai“ ir „uriadnikai“ vieni da-ryti kratas pas ukinikus, neva kokių uždraustų knygų jiesko-dami. Tai reikalinga yra žinoti mūsų žmonėms.)

V Gromatas, rankraščius bei pinigūs į „Varpo“ rėdyste siuncibnt, reikia padėti šiokią adresą:

Herrn Dr. Bruažis,

in

Tilsit (Ostpreussen).

Į t a l p a

V „Tautiškas klausymas“ ir „litvomanija“. P. A. — Rusvos dulkės. (Taša.) — Tėvyniški varpai. Tikri ir netikri keliai dėl pagerinimo žmonių buvio. — K. G. — Galicijos rusinų ra-dikaliska partija. K. G. — Kova Lyono darbininkų su kapitali-stais. Szidasas. — Gyvenimas maskoliškų revoliucionierių kaliniūse. — Iš Lietuvos. *Greitakois.*